

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské výchovy

**PĚSTOUNSTVÍ
jako volba**

Bakalářská práce

Autor: Michaela Havlíčková
Vedoucí práce: Mgr. Lucie Šallé

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně, a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci dne 12. 4. 2018

Michaela Havlíčková

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí práce, Mgr. Lucii Šallé a své rodině za trpělivost a podporu.

ANOTACE

Anotace práce: Bakalářská práce se zabývá problematikou náhradní rodinné péče, konkrétně pěstounskou péčí, z pohledu žadatelů o tuto formu péče. Teoretická část je zaměřena nejprve na rodinu a její význam. Následuje členění jednotlivých forem náhradní rodinné péče. Pěstounské péči je věnováno více pozornosti v souvislosti s vysvětlením pojmů – zprostředkování náhradní rodinné péče, dohoda o výkonu pěstounské péče, práva a povinnosti pěstounů, dávky pěstounské péče.

V empirické části je analýzou dokumentů zjišťována charakteristika žadatelů o pěstounskou péči. Pozornost je věnována žadatelům olomouckého kraje. Jsou zkoumány jejich osobní poměry, motivace k přijetí dítěte do pěstounské péče a představa o dítěti.

Klíčová slova: rodina, náhradní rodinná péče, pěstounská péče, žadatelé o pěstounskou péči, motivace žadatelů, olomoucký kraj

Anotace v angličtině: The bachelor thesis deals with the issue of substitute family care, in particular with foster care from the point of view of its clients. The theoretical part is initially focused on family and its importance. It is followed by a categorization of individual forms of substitute family care. Foster care is given more attention in connection with explanation of terms - substitute family care mediation, agreement on the exercise of foster care, rights and responsibilities of foster parents and foster care benefits.

The practical part investigates the characteristic of foster care applicants using analysis of documents. Especially it is focused on applicants from Olomouc region. The thesis examines their personal situation, motivation for accepting a child into foster care and perception of a child.

Klíčová slova v angličtině: family, substitute family care, foster care, foster care applicants, motivation among applicants, Olomouc region

Obsah

ÚVOD	7
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 DEFINICE RODINY	9
1.1 Význam rodiny pro dítě	9
1.2 Základní potřeby dítěte	10
1.3 Rodičovství	11
1.4 Rodičovská odpovědnost	12
2 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE	14
2.1 Instituty náhradní rodinné péče.....	14
2.2 Porovnání náhradní rodinné péče a ústavní z hlediska nákladů	14
2.3 Osvojení	15
2.3.1 Podmínky pro osvojení.....	15
2.3.2 Děti vhodné do osvojení	16
2.4 Pěstounství	16
2.4.1 Geneze pěstounské péče	17
2.4.2 Děti umisťované do pěstounské péče	19
2.5 Pěstounská péče na přechodnou dobu.....	19
2.6 Svěření do péče jiné osoby	20
2.7 Poručenství s osobní péčí.....	21
3 ZPROSTŘEDKOVÁNÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE V ČESKÉ REPUBLICE.....	23
3.1 Žadatelé o pěstounskou péči a průběh zprostředkování	23
3.2 Přípravy žadatelů o pěstounskou péči.....	24
3.3 Obsah a rozsah přípravy.....	25
3.4 Žadatelé a odborné posouzení.....	25
3.5 PRIDE – odborná příprava pro žadatele o pěstounskou péči.....	25
3.5.1 Práva a povinnosti pěstouna	26
3.5.2 Finanční zajištění pěstounství.....	27
4 MOTIVACE K PĚSTOUNSKÉ PÉČI.....	31
EMPIRICKÁ ČÁST	32
5 STANOVENÍ CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	33
6 METODIKA VÝZKUMU	34
6.1 Obsah spisové dokumentace žadatelů o náhradní rodinnou péči.....	35

6.2	Postup při získání a zpracování dat.....	35
7	PREZENTACE VÝSLEDKŮ.....	37
7.1	Charakter žadatelů o pěstounskou péči.....	37
7.2	Motivace žadatelů o pěstounskou péči	45
7.2.1	Doplňující informace k motivaci.....	45
7.3	Charakteristika preferovaných dětí dle žadatelů o pěstounskou péči	46
8	CELKOVÉ DOPLNĚNÍ VÝSLEDKŮ.....	51
8.1	Vysoký věk žadatelů o pěstounskou péči	51
8.2	Náboženské vyznání žadatelů o pěstounskou péči	51
8.3	Rodinný stav a iniciace k podání žádosti.....	52
8.4	Výchovné zkušenosti žadatelů o pěstounskou péči	52
8.5	Bezúhonnost žadatelů	52
8.6	Preferovaný zdravotní stav dítěte.....	53
8.7	Požadované etnikum dětí	54
8.8	Motivace žadatelů o pěstounskou péči	55
9	DISKUSE.....	57
	ZÁVĚR.....	58
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	59
	BIBLIOGRAFICKÝ SEZNAM	60
	SEZNAM TABULEK A GRAFŮ.....	64
	SEZNAM PŘÍLOH.....	65

ÚVOD

Rodina není o pokrevnosti. Je to o tom, kdo Tě bude držet za ruku, až to budeš nejvíce potřebovat.

Neznámý autor

Česká republika sklízí vlnu kritiky za vysoký počet dětí, které vyrůstají v ústavní péči. Hovoří se o změnách, stávající systém je transformován. O pěstounské péči se hovoří jako o nejlepším řešení pro dítě. Statistiky z roku 2015 uvádějí přes 10 000 dětí, které vyrůstají v pěstounských rodinách.

Existuje mnoho příruček, sylabů, letáčků a publikací, které pojednávají o pěstounské péči. Jací jsou ale žadatelé, kteří učiní první krok k tomu stát se pěstounem? Jaká je jejich představa o dítěti, o které by se chtěli starat? Jaká je motivace manželských párů nebo jednotlivců k přijetí dítěte do rodiny? A přijali by dítě odlišného etnika nebo dítě se zdravotním znevýhodněním? To jsou otázky, na které se pokusím odpovědět v praktické části bakalářské práce. Výstupy mohu využít k dalšímu profesnímu rozvoji, jelikož jsem již několik let zaměstnána jako sociální pracovníce na oddělení sociálně-právní ochrany dětí a prevence. Jsem tedy první osobou, která se zájemcem o některou z forem náhradní rodinné péče hovoří.

Pokud má být pěstounská péče pro dítě přínosem, je nutné přijmout takové pěstouny, u kterých děti najdou tolik potřebné zázemí a kteří budou jeho osobnost rozvíjet po všech stránkách.

Děti vhodné do náhradní rodinné péče prožily ztrátu blízkých osob a rodinného prostředí. Do náhradní rodiny s sebou každé dítě nese svůj životní příběh, který může být ovlivněný citovým strádáním, pobytem v ústavním zařízení, nedůvěrou ke světu, k lidem. Náhradní rodiče se tak mohou při výchově přijatého dítěte dostávat do situací, jejichž příčinám nerozumí.

Vážím si všech, kteří první krok, kterým je podání žádosti, udělají. Těch, kteří vnímají pěstounskou péči jako pomoc dítěti vyrůstat v rodině.

Pěstounů je v naší republice palčivý nedostatek. Jejich představy o přijatém dítěti ve většině případů nekorespondují s potřebou a specifiky dětí, které jsou zařazeny do evidence dětí do náhradní rodinné péče: větší sourozenecké skupiny, děti se

zdravotním znevýhodněním, děti odlišného etnika a starší děti. Jak změnit způsob uvažování a pohled na pěstounskou péči, na to bakalářská práce odpověď nenalézá. Může však nabídnout témata k zamyšlení a uchopení některých souvislostí jiným způsobem.

Práce je rozdělena na teoretickou a empirickou část. V teoretické části je definována rodina a pojmy, které se k ní vážou. Následuje pojednání o jednotlivých typech náhradní rodinné péče. Velká část je věnována pěstounství, a to i v historických souvislostech. K pochopení současného stavu je potřeba znát historické mezníky a vývoj pěstounské péče v právním i lidském slova smyslu. V empirické části jsou prezentovány prvotní představy žadatelů o přijatém dítěti, ale také charakteristika žadatelů. Nedílnou součástí žádosti o pěstounskou péči je motivace žadatelů k přijetí dítěte. Proto je i tomuto tématu věnován prostor v empirické části bakalářské práce.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Definice rodiny

Definovat pojem **rodina** lze mnoha způsoby, odvislými od pohledů různých disciplín, nebo proměn v čase. V psychologickém slovníku je uvedena definice rodiny jako „*společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy, odpovědností a vzájemnou pomocí*“.¹

Z pohledu sociologie je rodina představitelkou sociální instituce nebo malé sociální skupiny. Sociální pedagogové vidí v rodině spíše primární skupinu, než-li instituci a ekonomové dbají na spojení rodiny se spotřební nebo výrobní jednotkou. V komplexnějším pohledu je rodina systémovým celkem, schopným reprodukce.²

V Českém právním řádu definici *rodiny* nenalezneme. Občanský zákoník zmiňuje zvláštní zákonnou ochranu rodině, rodičovství a manželství, jednoznačně však pojem *rodina* nevymezuje. Rovněž trestní zákoník, který vyjmenovává trestné činy proti rodině a dětem nebo Zákon o státní sociální podpoře, který zmiňuje rodinu pro účely zmiňovaného zákona, neobsahuje jednoznačné vymezení rodiny.

V roce 1959 byla Valným shromážděním OSN přijatá Deklarace práv dítěte a v roce 1989 Úmluva o právech dítěte. Obě mezinárodní úmluvy považují rodinu za základní jednotku společnosti, přirozenou a vhodnou pro blaho svých členů a dětí, čímž je rovněž zaručena potřebná ochrana a pomoc při naplňování své úlohy. Ve světle těchto mezinárodních dokumentů je zejména dítěti, pro svou tělesnou a duševní nezralost, skýtána zvláštní záruka, péče a právní ochrana v době před narozením a po něm.³

1.1 Význam rodiny pro dítě

Je nesporné, že pro každé dítě je rodina prostředím nejvýznamnějším. Je pro něj nejen zdrojem zkušenosti, ale také citovým zázemím, rozvojem pocitů sebejistoty, sebedůvěry, což vede k pozdějšímu uplatnění dětských schopností. Zažívání jistého a spolehlivého vztahu v rodině vede u dítěte k posílení schopnosti uchovat

---

¹ HARTL, Pavel., HARTLOVÁ, Helena *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. s. 512.

² KRAUS, Blahoslav, POLÁČKOVÁ, Věra. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. s. 78.

³ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ: *Ochrana práv dětí* [online]. [cit. 2017-08-31]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/4>

si vnitřní jistotu, vyrovnanost a vytvoření převážně pozitivního vztahu ke světu, ale i k sobě samému. Nejde jen o přímé výchovné působení na dítě, které v rodině zažívá, nýbrž o emoční akceptaci a celkový vztah ze strany rodičů.

Rodinné prostředí poskytuje dítěti základní poznatky a zkušenosti ovlivňující jeho způsob chápání světa, ostatních lidí i sebe sama. Vztahy mezi jednotlivými členy rodiny mohou sloužit dítěti jako model fungujícího lidského společenství. Dítě toto chování napodobuje. Lépe si osvojí způsob interpretace sociálních signálů a vzorců chování, které jsou pro něj účelné nebo jsou vyžadovány rodiči. Dítě se v rodině naučí projevovat svoje pocity a názory.⁴

Rodina se může stát sama o sobě i zátěží a zdrojem vzniku a rozvoje psychických problémů nebo sociálně patologických jevů. Z hlediska orientační rodiny⁵ to mohou být problémy dysfunkční rodiny, anomálních osobností rodičů nebo problematika týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Souhrnně lze výše uvedené problémy označit jako poruchy rodičovské role.⁶

1.2 Základní potřeby dítěte

Profesor Matějček uvádí pět psychických potřeb pro zdravý duševní vývoj jedince. Je to potřeba vnějších podnětů, jako je stimulace čili zásobené podněty, čímž se organismus udržuje v aktivitě. Další potřebou je stálost, řád, tzn. nalezení smysluplného světa. Z podnětů, které by zůstaly chaotickými, se stávají zkušenosti, poznatky a základ pro jakékoli učení. Prvotní emocionální a sociální potřeba k osobě matky a další osobám primárních vychovatelů přináší žádoucí vnitřní integraci zdravé osobnosti. Taktéž společenské uplatnění, otevřená budoucnost a životní perspektiva přináší pocit určité jistoty.⁷

Pokud v oblasti lidských potřeb dochází ke dlouhodobějšímu strádání, může to nepříznivě ovlivnit psychický a fyzický vývoj jedince. Čím déle dítě setrvává v nevhodném výchovném prostředí, tím závažnější jsou důsledky. Je tedy žádoucí

---

⁴ VÁGNEROVÁ, Hana. *Psychický vývoj dítěte v náhradní rodině*. Vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o.s., 2012. s. 18-19.

⁵ Rodina, ve které jedinec vyrůstá jako dítě.

⁶ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: Analýza příčin a možností ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada Publishing, 2009. s. 140.

⁷ MATĚJČEK, Z., J., BUBLEOVÁ, V., KOVAŘÍK, J. *Pozdní následky psychické deprivace*. Praha: Psychiatrické centrum, 1997. s. 10.

zamezení deprivačních vlivů na dítě v co možná nejkratší možné době. Pouze v prostředí, ve kterém existuje řád a bezpečí, se může vyvíjet láska k životu.⁸

1.3 Rodičovství

Rodičovství je o hledání rovnováhy. Rodiče by měli ve správném poměru nabízet láskyplnou výchovu a přesná pravidla. Jen tak se může dítě cítit v bezpečí a s důvěrou se na nás obracet.⁹ Děti se v současném modelu rodiny stále častěji podílejí na chodu domácnosti a rodinného života. Více se rozvíjí přátelský vztah mezi rodičem a dítětem, než v rovině autority a podřízenosti. Rodiče akceptují autonomii dítěte a diskutují s ním.

Rodičovství zahrnuje plnění funkcí rodiny, mezi které patří začlenění jedince do rodinné struktury, zajištění péče a výchovy, socializace, ekonomické zajištění, ale také ochrana členů rodiny.¹⁰

Biologické a psychologické rodičovství

Českými odborníky byly v posledních letech definovány dva druhy rodičovství, a to **biologické** a **psychologické**. Ani jedno není v protikladu, nýbrž se vzájemně doplňují.

V náhradní rodinné péči se setkáváme s rodičovstvím nejprve biologickým, kdy rodiče své dítě z nějakého důvodu opouštějí, a následně s případy psychologického rodičovství, kdy cizí dítě přijmou za své.¹¹

Jak je již zmíněno výše, rodičovství biologické a psychologické spolu koexistuje vedle sebe, nemusí to však být nutnou podmínkou. Existují případy rodičovství biologického bez psychologického (rodiče opustí své vlastní děti). Dále jsou případy psychologického rodičovství bez biologického (lidé, kteří nemají vlastní děti a přijímají cizí dítě za vlastní).

Prof. Matějček odkazuje na etologické výzkumy např. Bowlbyho, kdy hovoří o **podstatě vztahu mezi dítětem a osobami rodičů**: podstatným specifíkem není to,

---

⁸ KUBÍČKOVÁ, Hana. *Dítě-rodina-instituce aneb jak neztratit budoucnost*. Vyd. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity. 2011. s. 12.

⁹ PURVIS, Karyn B, David R CROSS a Wendy Lyons SUNSHINE. *Dítě v nové rodině*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, s. 26.

¹⁰ PATTERSON, J.M.: Integrating family resilience and family stress theory. *Journal of Marriage and the Family*, 64, 2002, s. 349-360.

¹¹ VAŠTATKOVÁ, Jana, VYHNÁLKOVÁ Pavla. *Rodina a náhradní rodinná péče*. Vyd. 1. Olomouc: Hanex, 2008. s12.

že rodič dítě nakrmí, ale to, že je mu oporou a jistotou v nebezpečných situacích, tedy osvobozuje ho od pocitu úzkosti. Bez projevů lásky je možno dítě kojít a krmit, ale pouze s láskou vštěpujeme dítěti pocit důvěry, jistoty a opory.¹²

1.4 Rodičovská odpovědnost

Listina základních práv a svobod, článek 32 odst. 4 uvádí, že právě péče o děti a jejich výchova je právem rodičů a děti tudíž mají právo na výchovu a péči ze strany rodičů. Omezení mohou být rodiče ve svých právech a také odloučení dětí od rodičů proti jejich vůli může být pouze na základě rozhodnutí soudu a na základě zákona.¹³

Úmluva o právech dítěte shrnuje princip rodičovské odpovědnosti v článku 18 odst. 1,2: „*Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, vynaloží veškeré úsilí k tomu, aby byla uznána zásada, že oba rodiče mají společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte.*“. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, se také zavazují k potřebné pomoci při plnění úkolu výchovy dětí ze strany rodičů a zákonných zástupců, zabezpečují rozvoj institucí a zařízení za účelem zaručení a podpory práv.¹⁴

Článek 19 výše zmíněné Úmluvy o právech dítěte zmiňuje nutnost všech států, které jsou smluvní stranou Úmluvy činit opatření (zákonodárná, správní, sociální, výchovná), aby byla zajištěna ochrana dětí před tělesným či duševním násilím nebo zneužíváním, zanedbáváním, a to ze strany rodičů, zákonných zástupců nebo jiných osob, které o dítě pečují. Dítěti, které v rodině nebo v rodinném prostředí nemůže setrvat, je poskytnuta **zvláštní ochrana a pomoc**, garantovaná státem. Takovému dítěti je zabezpečena náhradní péče.¹⁵

Podstata rodičovské odpovědnosti je upravena také v Občanském zákoníku, který ji definuje jako právo a povinnost rodičů, spočívající v péči o dítě, o jeho zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Právo a povinnost rodičů zahrnuje i ochranu dítěte, udržování osobního styku s dítětem, zajištění jeho výchovy, vzdělání, ale i v jeho zastupování a správu jmění dítěte.¹⁶

---

¹² MATĚJČEK a kol. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999. s. 61.

¹³ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jakou součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 168/1992 Sb.

¹⁴ *Úmluva o právech dítěte a související dokumenty* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2016 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/29615/Umluva_o_pravech_ditete.pdf

¹⁵ *tamtéž*, čl. 20 odst 1,2

¹⁶ § 858 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Rodičovskou odpovědnost mají oba rodiče ve stejné míře, ledaže by jí byli zbaveni.¹⁷ O zbavení rodičovské odpovědnosti může rozhodnout pouze soud. Soud také může rozhodnout o pozastavení rodičovské odpovědnosti, pokud rodičům ve výkonu rodičovské odpovědnosti brání závažná překážka.¹⁸

---

¹⁷ § 865 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸ § 869 odst. 1, zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

2 Náhradní rodinná péče

Právní úprava náhradní péče v České republice zahrnuje dva zcela odlišné modely výchovy dítěte: náhradní rodinnou péči a náhradní péči ústavní. Pro účely bakalářské práce se zaměřím na náhradní rodinnou péči.

V České republice stále žije mnoho dětí, které nevyrostají ve své vlastní rodině. Rodiče se o ně nemohou, neumějí nebo nechtějí z různých důvodů starat. Nejvhodnějším řešením se jeví jejich umístění v náhradní rodinné péči někoho z osob blízkých dítěti. Pakliže takové řešení není možné, je dítěti vybrána náhradní rodina (osvojitelská nebo pěstounská).

2.1 Instituty náhradní rodinné péče

Tradiční rozdělení náhradní rodinné péče dle zákona o rodině¹⁹ zahrnovalo **náhradní rodinnou péči a péči výchovnou**. Do náhradní rodinné péče patřilo osvojení, pěstounská péče, poručenství s osobní péčí a dále svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče. Do náhradní výchovné péče byla řazena ústavní výchova, ochranná výchova ve smyslu sankčního opatření a umístění dítěte do zařízení vyžadující okamžitou pomoc.²⁰

Nový občanský zákoník (dále jen NOZ) zahrnuje do náhradní rodinné péče osvojení, pěstounskou péči, poručenství s osobní péčí a svěření do výchovy jiné osoby než rodiče. Dále ústavní péči, zahrnující ústavní výchovu vykonávanou v konkrétních typech zařízení (školská zařízení, zdravotnická zařízení apod.), zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a ochrannou výchovu, která představuje ochranné opatření ukládané mladistvým osobám nebo dětem mladším patnácti let, které se dopustily činu jinak trestného.

2.2 Porovnání náhradní rodinné péče a ústavní z hlediska nákladů

Péče o děti, které nemohou vyrůstat ve svých vlastních rodinách, je financována ze zdrojů veřejného rozpočtu. Počet dětí v České republice, které vyrůstají v náhradní péči, dosahuje počtu 21 000. Z veřejného rozpočtu je tak ročně na péči o ohrožené děti

---

¹⁹ Zákon o rodině č. 94/1963 Sb., o rodině, byl zrušen zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ke dni 1. 1. 2014

²⁰ RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurz občanského práva: instituty rodinného práva*. Praha: C. H. Beck, 1999, s 125.

vynakládána částka 8 mld. Kč, při čemž nejvyšší částka směřuje do oblasti ústavní výchovy (52 %). Finanční podpora náhradní rodinné péče tvoří 29 %, tedy o polovinu méně finančních prostředků.

Náklady na jedno dítě umístěné v pěstounské péči činí 16 046 Kč měsíčně. Vyčíslení nákladů pro jedno dítě v dětském domově přesahuje částku 32 000 měsíčně.²¹

2.3 Osvojení

Jedním z institutů náhradní rodinné péče je osvojení. Nemůže-li dítě vyrůstat ve své vlastní rodině, má právo na zajištění náhradní výchovy. Česká republika je vázána mezinárodními smlouvami, občanským zákoníkem a při řešení osudu takového dítěte je prvořadě umístění dítěte do náhradní rodinné péče. Ta má přednost před ústavní výchovou.

Je zdůrazněn soulad osvojení se zájmy dítěte. To znamená, že pro dítě by měla být změna prostředí vždy co nejšetrnější. Nejprve je tedy oslovována rodina z okruhu příbuzných nebo osob, které jsou dítěti blízké. Teprve pak nastává zprostředkování náhradní rodinné péče z řad osob, zařazených v evidenci osob vhodných stát se osvojiteli.²²

2.3.1 Podmínky pro osvojení

Osvojitelem se může stát pouze zletilá, svéprávná fyzická osoba, která zaručuje, a to svým způsobem života, osobními vlastnostmi, důvody, jež ji vedou k osvojení, že bude dobrým rodičem pro osvojované dítě.²³

Občanský zákoník vymezuje **přiměřený věkový rozdíl** mezi osvojitelem a osvojencem, který by měl být přiměřený a ne menší než šestnáct let.²⁴ Horní hranice věku není stanovena. Záleží na individuálních dispozicích každého žadatele, na jeho duševních schopnostech a fyzické kondici. To je pak posuzováno společně s dalšími kritérii ve fázi zprostředkování krajským úřadem.

---

²¹ MACELA, Miroslav. *Rozbor nákladů jednotlivých typů péče o ohrožené děti, Obec a finance*. 2014. s. 46-48.

²² BUBLEOVÁ, Věduna, Alena VÁVROVÁ, Filip VYSKOČIL a Pavla POKORNÁ. *Základní informace o osvojení (adopci)*. 3. přepr. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, spolek, 2014. s 6.

²³ § 799 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

²⁴ § 803 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Osvojení mezi osobami spolu příbuznými v přímé linii a sourozenci je vyloučeno.²⁵

2.3.2 Děti vhodné do osvojení

Děti, které jsou do osvojení vhodné, jsou tzv. právně volné. To znamená, že rodiče dali souhlas s osvojením dítěte v zákonné lhůtě. Souhlasu rodičů tedy není třeba, pokud rodiče pozbyli rodičovské odpovědnosti, nejsou schopni rozpoznat následky svého jednání, projevit svou vůli, nebo se zdržují na neznámém místě, které se nepodaří ani za pomoci veřejných orgánů zjistit.²⁶

V ustanovení § 819 zákona č. 89/2012 Sb. je uveden pojem „**zjevný nezájem rodiče**“. Jestliže od posledního projeveného zájmu uplynou alespoň 3 měsíce, nastává ze strany rodičů zjevný nezájem o dítě.²⁷ V praxi se nejčastěji do osvojení dostávají děti převážně útlého, nízkého věku, jejichž rodiče dali souhlas osvojením.

2.4 Pěstounství

Nový občanský zákoník definuje pěstounskou péči v ustanovení § 958: „*Nemůže-li o dítě osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník, může soud svěřit dítě do osobní péče pěstounovi.*“²⁸ Pěstounská péče má za cíl nahradit dítěti chybějící rodinné prostředí pobytem v jiné vhodné rodině.

Mezi pěstounem a dítětem nevzniká takový poměr, jaký je mezi rodiči a dítětem tak, jako u osvojení. Z právního hlediska pěstoun dítě zastupuje a spravuje jeho záležitosti jen v běžných věcech. K dítěti, přijatému v rámci pěstounské péče, nemá vyživovací povinnost. Souhlas zákonného zástupce následuje v situacích, které jsou mimořádné a nikoli běžné (vyřízení cestovního dokladu apod.). Dítěti je poskytováno hmotné zabezpečení a přiměřená odměna těm, kteří se o něj starají, prostřednictvím dávek pěstounské péče. Rodiče nejsou vyvázáni z vyživovací povinnosti, nýbrž ji plní k rukám Úřadu práce.²⁹

---

²⁵ § 804 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

²⁶ § 818 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

²⁷ § 819 až § 820 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

²⁸ § 958 odst. 1, zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

²⁹ BUBLEOVÁ Věduna, FRANTÍKOVÁ Jana, VYSKOČIL Filip, VÁVROVÁ Alena, POKORNÁ Pavla. *Základní informace o pěstounské péči a poručníka*. 3. přepr. vydání. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, spolek, 2014. s 7.

Rekodifikací občanského zákoníku dochází k jinému pojetí pěstounské péče. Pěstounská péče byla v minulosti vnímána spíše jako dlouhodobější záležitost. Patrně tomu napomohlo dřívější ukotvení v zákoně o pěstounské péči³⁰ z roku 1973, kde je v ustanovení § 2, odstavce 1, uvedeno: „Dítě, jehož výchova u rodičů není zajištěna z příčin, které budou zřejmě dlouhodobé, může být svěřeno do pěstounské péče jiného občana, jestliže zájem vyžaduje svěřeni do takové péče.“³¹

2.4.1 Geneze pěstounské péče

Pro porozumění současného stavu pěstounské péče je žádoucí zmínit historické souvislosti.³²

Chceme-li dohledat kořeny pěstounské péče, lze je spojit se starověkým Řeckem a Římem. Osud bájného Romula a Rema, zakladatelů Říma, kteří byli odkojeni vlčicí – náhradní matkou a posléze vychováni pastýři, jakožto náhradními rodiči, může sloužit jako předobraz pěstounské péče. Ve starověku i ve středověku bylo běžné zajištění náhradní péče o děti z řad placených kojných.³³

Významné jsou také **nalezince**³⁴, které byly zřizovány na konci 18. století, tedy v době osvícenství. Dítě z nalezince putovalo od kojné na venkov, kde pobývalo do svých šesti let. Nalezinec byl financován zemským fondem. Roční náklad byl 400 tisíc zlatých. Pěstounská péče se rovněž hradila z tohoto fondu. Pěstounka měla být zdravá, majetná a mravně zachovalá.³⁵

Pěstounský, nebo také schovanecký poměr byl ve Všeobecném zákoníku občanském zohledněn v roce 1811. Dítě přicházelo do pěstounské rodiny osmý den po narození a ve svých šesti letech se navracelo do nalezince. Jinou variantou bylo ponechání si dítěte do jeho deseti let. Vždy bylo upřednostňováno přání matky se o své dítě starat. Od roku 1902 byly v Čechách, na Moravě a ve Slezsku zřizovány

---

³⁰ Zákon č. 50/1973, o pěstounské péči, který byl zrušen předpisem 359/1999 Sb.

³¹ § 2 odst. 1, zákon č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči

³² Columna Lactaria byl sloup, kde se kojné shromažďovaly, nabízejíc své služby manželkám patriarchů. K panovnickým dvorům běžně patřily kojné a chůvy. Například ve Francii v době renesance bylo běžné svěřování dětí najaté kojné, a to po dobu dvou let. Pokud dítě přežilo, vrátilo se zpět do rodiny.

³³ HOVORKA, Daniel. *Některé aspekty sociálních služeb: pěstounská péče v proměnách času*. Veřejná správa, 2006. 17(51-52).

³⁴ Zakladatelé nalezinců byli vedeni snahou zachránit dítě před smrtí, zneužíváním a nezřídka i od zmrzačení, které vedlo k získání větší almužny. Pokud byly tyto děti zachráněny před smrtí, v pozdějším věku hrozilo riziko přenosu infekčních nemocí, nedostatečné hygieny a psychologického strádání. Realisticky popisuje poměry doby nalezinců Charles Dickens v románu Oliver Twist.

³⁵ Srov. Matějček, Z. In Matějček, Z. a kol. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Portál, 1999, s. 18.

zemské fondy, které podporovaly sirotky, zanedbané a opuštěné děti. Následně zakládaly dobrovolníci spolky Okresní péče o mládež, plnící úlohu pomocných orgánů okresních výborů. Z nich se pak staly výkonné orgány veřejné správy.³⁶

Pěstounská péče byla upravena zákonem č. 256/1921 Sb., o ochraně dětí v cizí péči a dětí nemanželských. Zmiňovaný zákon obsahuje pouze sedm paragrafů, při čemž například do cizí péče mohly být přijaty děti do 14ti let.³⁷

Od r. 1948 došlo k podstatným změnám. Nalezince byly přejmenovány na Ústavy péče o dítě. Okresní komise péče o mládež byly zrušeny, taktéž jejich Zemské ústředí a činnost dobročinných sdružení. Pěstounská péče byla, kromě příbuzenské, v r. 1950 zrušena.³⁸

Největší pohroma pro institut pěstounské péče nastala schválením dvou zákonů – zákona č. 265/1949 Sb., o právu rodinném a zákona č. 69/1952 Sb., o sociální ochraně mládeže, kterými byla zrušena ustanovení ve Všeobecném občanském zákoníku a zákon o ochraně dětí v cizí péči, který upravoval pravidla a dohled nad pěstounskou péčí. V duchu komunistické ideologie byla zakotvena přednost ústavní péče před náhradní rodinnou péčí. Konkrétně to znamenalo upřednostnění kolektivní péče. Povoleno bylo pouze osvojení a poručenství. Děti, které dosud vyrůstaly v pěstounské rodině, byly přemístěny do dětských domovů. I přesto, že byl pro pěstouny nastaven takto nepříznivý režim, mnoho z nich si děti osvojilo a vychovalo bez jakékoli další podpory.³⁹

V 70. letech vznikaly první SOS vesničky v Doubí a ve Chvalčově, které se inspirovaly rakouským modelem. Pěstounská péče se dočkala svého znovuzrození díky zákona č. 50/1973 Sb., účinnému ke dni 1. 6. 1973. Pěstounská péče byla možná u dětí, kterým nebylo možno zprostředkovat osvojení, nebo pro ně nebyla vhodná ústavní výchova. Dalším hlediskem byla dlouhodobost pěstounské péče, péče ku prospěchu dítěte a v souladu s principy socialistické společnosti.⁴⁰

---

³⁶ HOVORKA Daniel. *Některé aspekty sociálních služeb: pěstounská péče v proměnách času*. Veřejná správa, 2006. 17(51-52).

³⁷ Zákon č. 256/1921 Sb., o ochraně dětí v cizí péči a dětí nemanželských

³⁸ MATĚJČEK, Zdeněk a kol. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999, s. 30.

³⁹ HOVORKA, Daniel. MPSV, *Pěstounská péče v proměnách času*. Veřejná správa. Vyšlo v čísle 51-52/2006, strana není uvedena.

⁴⁰ SMOLÍKOVÁ, Veronika. *Tradice pěstounské péče v českých zemích*. Ostrava: KEY Publishing, 2014. s. 49.

Poslední významnou změnou pěstounské péče byla novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí, platná od r. 2013, především v oblasti zprostředkování náhradní rodinné péče.

2.4.2 Děti umístované do pěstounské péče

Děti, které jsou umístované do pěstounské péče, nemají naplněnu jednu ze základních životních potřeb, tzn. rodinu, která poskytuje dítěti sociální a emocionální bezpečí. V průběhu života se potřeby dětí dotváří a mohou být krátkodobě či dlouhodobě neuspokojovány. Je-li toto neuspokojování dlouhodobé, dochází k deprivacnímu stavu. Pokud tento stav trvá déle, je narušen podstatný proces, který Jan Patočka, český filozof, nazval procesem **zapouštění kořenů do světa**.⁴¹

Dítě se se situací, že zůstalo samo a je opuštěno svými rodiči, vyrovnává po celý svůj život. Po takovéto životní zkušenosti dítě potřebuje moudré, poučené dospělé, k pochopení a vyrovnání se s celou svou situací. Do pěstounské péče tedy mnohdy přichází děti v emocionální krizi – akutní, chronické nebo dlouhodobě strádající, bez adekvátního citového připoutání. Citové připoutání k blízké osobě je v životě dítěte významné z hlediska celkového rozvoje jeho osobnosti.⁴²

Citová vazba umožňuje dítěti rozvinout jeho intelektové schopnosti, zabývat se a pochopit příčiny a následky prožitého, vyvinout chápání spravedlnosti. Prostřednictvím citové vazby je dítě schopno vyrovnat se s frustrací a stresem a zvládat je a v neposlední řadě vytvářet a udržet si vztahy s lidmi v současné i budoucí době. Bez citové vazby k blízké osobě mohou mít problém s navazováním běžných vztahů se svým okolím a projevují se značně nedůvěřivě se strachem z opětovného zklamání. Působí proto citově nezaangažovaně a projevují svým nepřizpůsobivým chováním průzkum toho, co jejich noví rodiče vydrží.

2.5 Pěstounská péče na přechodnou dobu

V českém právním řádu byl institut pěstounské péče na přechodnou dobu (dále PPPD) zaveden od roku 2006. Pozornosti se mu dostalo až po přijetí novely

---

⁴¹ KOVAŘÍK, Jiří. *Náhradní rodinná péče v praxi*. Praha: Portál, 2004. s. 91-92.

⁴² John Bowlby a Mary Ainsworth jsou průkopníky teorie citové vazby, která spočívá v citovém přilnutí malého dítěte k matce a blízkým osobám. Pojem citové vazby je znám od r. 1969 a dodnes patří k nejlivnějším teoriím ve vývojové psychologii. Citová vazba je také známá jako attachment theory, teorie attachmentu, teorie připoutání, nebo též teorie rané citové vazby.

o sociálně-právní ochraně dětí, která vstoupila v platnost začátkem roku 2013. Novelou se pěstounské péči na přechodnou dobu dostalo určité „profesionalizace“, byl dořešen finanční aspekt a upřesnila se možnost jeho využití a stanovení jasných podmínek. Mnohdy se užívá pojem profesionální pěstounská péče, náš právní systém tento pojem nezná (často ale bývá pojem veřejností zaměňován).

Smyslem pěstounské péče na přechodnou dobu je poskytnout ohroženým dětem okamžitou pomoc a najít nebo urychlit jejich cestu do náhradní rodiny. Institut s sebou přináší zvýšené nároky na osobnost pěstounů a je tedy věnován větší důraz na jejich výběr.⁴³

V občanském zákoníku je pěstounská péči na přechodnou dobu zmíněna v ustanovení § 958 odst. 3, ve kterém odkazuje na jiný zákon, kterým je ZSPOD.⁴⁴ Institut PPPD stále poutá pozornost, která je dána, mimo jiné, rozdílnými postoji z řad pediatrů, psychologů a odborníků, pohybujících se v oblasti sociální práce, ale také samotnými zákonodárci. PPPD je subsidiární k rodině původní a také přednostní ve vztahu k umístění dítěte do kolektivního zařízení ústavního typu.

2.6 Svěření do péče jiné osoby

Občanský zákoník upravuje institut svěření dítěte do péče jiné osoby v § 953 až 957 zák. č. 89/2012 Sb. Podmínkou svěření dítěte do takovéto péče je fakt, že o dítě nemůže pečovat nikdo z rodičů ani poručník. O této právní formě rozhoduje vždy soud. Vyživovací povinnost rodičů k dítěti stále trvá. Pokud výživné rodičům nebo ostatním příbuzným nelze stanovit, je na místě zvolit svěření dítěte do pěstounské péče.

Pečující osobou při svěřování do péče jiné osoby se stává zpravidla příbuzný dítěte nebo blízká osoba s již vytvořeným citovým vztahem k dítěti. „*Nemůže-li o dítě osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník, může soud svěřit dítě do osobní péče jiného člověka. Rozhodnutí o svěření dítěte musí být v souladu se zájmy dítěte.*“⁴⁵

Tato osoba musí splňovat záruku řádné péče o dítě, další podmínkou je bydliště na našem území a také musí souhlasit se svěřením dítěte do své péče. Soud vymezí při rozhodování o umístění dítěte do péče jiné osoby rozsah práv a povinností pečující osoby k dítěti. Zpravidla je osoba pečující oprávněna a povinna zajišťovat výchovu

---

⁴³ BUBLEOVÁ, V. et al. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o. s., 2014. s. 9-10.

⁴⁴ § 958 odst.3, zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁵ § 953 odst. 1, zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

a výživu nezletilého dítěte, v běžných záležitostech dítě zastupovat, jednat za ně, přijímat výživné za dítě a s tímto hospodařit. Vyřizovat za ně dávky státní sociální podpory, případně jiné dávky, a dítě v těchto řízeních zastupovat.⁴⁶

Pokud není možné rodičům nebo ostatním příbuzným uložit vyživovací povinnost, ustanovení o svěřeni dítěte do péče jiné osoby nelze použít.⁴⁷ Na místě je pak svěřeni dítěte do pěstounské péče.

2.7 Poručenství s osobní péčí

Další formou péče o dítě je poručenství. „*Není-li tu žádný z rodičů, který má a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu, soud jmenuje dítěti poručníka.*“⁴⁸ Mohou to být situace, kdy rodiče dítěte zemřeli, nebo byli zbaveni rodičovské odpovědnosti ke svému dítěti. S výjimkou povinnosti vyživovací má poručník k dítěti všechna práva a povinnosti jako rodič.⁴⁹

Kdo se může stát poručníkem

Zásada, která platí pro jmenování poručníka, vyjadřuje i podstatu tohoto institutu: dítě nemůže být bez zákonného zástupce. Poručenství s péčí, nebo také individuální poručenství znamená stav, kdy se poručníkem stává fyzická osoba, která o dítě osobně pečuje a vychovává ho. Poručníkovi náleží dávky pěstounské péče stejně jako osobě pečující. Pro funkci poručníka by měla být fyzická osoba plně svéprávná a svým způsobem života zaručovat řádné plnění této funkce.

Soud přednostně jmenuje poručníkem toho, koho označili rodiče, ledaže by tato osoba poručenství odmítla. V jiném případě jmenuje osobu dítěti příbuznou nebo blízkou. Funkci poručníka mohou vykonávat i dvě osoby, kterými budou zpravidla manželé. Poručník se své funkce ujímá dnem jmenování. Je povinen do devadesáti dnů předložit soudu soupis jmění dítěte.⁵⁰

---

⁴⁶ ČOŽÍKOVÁ, Markéta. Cesta k přijetí dítěte do náhradní rodinné péče. In: VAŠŤATKOVÁ, Jana a Pavla VYHNÁLKOVÁ. *Rodina a náhradní rodinná péče*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 2008, s. 28.

⁴⁷ § 957 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁸ § 928 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁴⁹ NOVOTNÁ, Věra. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. *Právo a rodina*. Praha: Linde, 2014, 16. ročník (4/2014). s. 1.

⁵⁰ NOVOTNÁ, Věra. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. *Právo a rodina*. Praha: Linde, 2014, 16. ročník (4/2014). s. 2.

V ustanovení § 958 OZ je zakotvena priorita poručenství s péčí, před pěstounskou péčí: „*Nemůže-li o dítě osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník...*“⁵¹ Upřednostněním poručenství s péčí je vyjádřena snaha zákonodárce zajistit dítěti vyšší standard péče.⁵²

---

⁵¹ § 958 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁵² CILEČKOVÁ, Kateřina. *Změny v náhradní rodinné péči: Changes in Substitute for Family Care*. Sociální práce. Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2014, 14(2), s. 66.

3 Zprostředkování pěstounské péče v České republice

Zprostředkování pěstounské péče je obsaženo v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, který také upravuje zprostředkování osvojení a pěstounské péče.⁵³ Zprostředkování pěstounské péče je proces, ve kterém jsou pro dítě vyhledáváni nejvhodnější pěstouni. V České republice provádí zprostředkování náhradní rodinné péče příslušné krajské úřady.⁵⁴ Postup při zprostředkování osvojení a pěstounské péče je v určitých fázích obdobný. Jelikož se ve své práci zaměřuji výhradně na pěstounskou péči, budu se věnovat popisu zprostředkování právě pěstounské péče.

V případě, že **návrh na svěřeni do pěstounské péče podala osoba příbuzná nebo osoba blízká dítěti, zprostředkování krajským úřadem se neprovádí**. V praxi tyto osoby procházejí „odborným posouzením vhodnosti“ v poradně pro rodinu. V rámci soudního jednání, které je vedeno na návrh osoby příbuzné nebo blízké dítěti, je prováděno další dokazování. Podrobnou zprávu ze šetření u navrhovatelů dokládá orgán sociálně-právní ochrany dětí, který, mimo jiné, zjišťuje bytové poměry (uspořádání domácnosti, počet osob v bytě, popis prostoru), ekonomické poměry rodiny a jejich motivaci k převzetí dítěte. Zpráva je doplněna o pověst v místě bydliště.

3.1 Žadatelé o pěstounskou péči a průběh zprostředkování

Zprostředkování pěstounské péče se provádí výhradně na písemnou žádost fyzické osoby. Žádost přijímá a zpracovává s dalšími doklady místně příslušný **obecní úřad obce s rozšířenou působností**, který zakládá spisovou dokumentaci o žadateli.⁵⁵ Místní příslušnost se řídí trvalým pobytem žadatele. Žádost může podat občan České republiky nebo občan Evropské unie po předložení dokladu o nepřetržitém pobytu na území České republiky po dobu nejméně 365 dnů, nejde-li o cizince, který nárokuje sociální výhody v souladu s podmínkami předpisu Evropské unie.⁵⁶ Dále cizinec s povoleným trvalým pobytem na území České republiky a cizinec, který je hlášen k

---

⁵³ § 19a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁴ Srov. *Zprostředkování náhradní rodinné péče* [online]. [cit. 2017-07-19]. Dostupné z: <https://www.kr-olomoucky.cz/zprostredkovani-nahradni-rodinne-pece-cl-3226.html>

⁵⁵ § 21 odst. 5, zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 492/2011, o volném pohybu pracovníků uvnitř Unie

nepřetržitému pobytu na území České republiky po dobu nejméně 365 dnů (podmínky upravuje zvláštní právní předpis⁵⁷ o pobytu cizinců na území České republiky).⁵⁸

K žádosti je nutné doložit níže uvedené doklady:

- **osobní údaje žadatele o pěstounskou péči** (jméno, příjmení, datum narození, místo trvalého pobytu žadatele);
- **doklad o státním občanství;**
- **dotazník**, který obsahuje údaje o rodinných poměrech žadatele, jeho vzdělání, zaměstnání, zkušenostech s péčí o děti, zdravotním stavu, údaje o bytových poměrech, finanční situaci a také představu o přijatém dítěti/dětech;
- **potvrzení zaměstnavatele o příjmech žadatele;**
- **opis z Rejstříku trestů;**
- **formulář pro vyplnění zdravotního stavu žadatele** (např. výpis ze zdravotní dokumentace);
- rodný list, oddací list v případě žadatelů/manželů;
- **písemný souhlas** týkající se oprávnění orgánu sociálně-právní ochrany dětí **zjišťovat další údaje**, které jsou pro zprostředkování nezbytné, zejména informace **k posouzení vhodnosti výchovného prostředí;**
- **písemný souhlas** k oprávnění orgánu sociálně-právní ochrany dětí **zjišťovat**, zda nedošlo **k podstatným změnám v poměrech žadatele;**
- **písemný souhlas o účasti fyzických osob na přípravě dětí do rodiny.**⁵⁹

3.2 Přípravy žadatelů o pěstounskou péči

Minimální rozsah příprav žadatelů o některou z forem náhradní rodinné péče upravuje ZSPOD v § 11 odst. 2 písm. a) b). Celkový počet hodin u přípravy PP je 48 hodin. K přípravě žadatelů patří i příprava dětí žijících v rodině osob, vhodných stát se pěstouny, která se provádí přiměřeně jejich věku, vyspělosti rozumové a v rozsahu nezbytném pro splnění účelu.

---

⁵⁷ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky

⁵⁸ § 21 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

⁵⁹ § 21 odst. 5 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

3.3 Obsah a rozsah přípravy

Minimální rozsah a rámec příprav žadatelů o pěstounskou péči upravuje vyhláška č. 473/2012 Sb.⁶⁰ Metodické doporučení MPSV č. 7/2009 k odbornému posuzování žadatelů je inspirováno ZSPOD, § 27 odst.1 písm. b) a je v něm uveden cíl příprav žadatelů. Tím je především poskytnutí dostatečného množství odborných informací o specifikách náhradní rodinné péče a získání kvalifikovaných informací o žadatelích, jejich chování, prožívání, a to ve vztahu k pozdějšímu přijetí dítěte.⁶¹

3.4 Žadatelé a odborné posouzení

Odborné posouzení žadatelů o pěstounskou péči zahrnuje posouzení žadatele a vyjádření dítěte žadatele k přijetí dítěte svěřovaného do pěstounské péče, pokud je vyjádření schopno (zohledňuje se věk a rozumová vyspělost).⁶²

U žadatele o pěstounskou péči je také nutné zjistit jeho bezúhonnost, bezúhonnost jeho manžela a jiné osoby, která s žadatelem sdílí společnou domácnost; pro tento účel se za bezúhonného nepovažuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen pro trestný čin směřující proti životu, zdraví, lidské důstojnosti nebo mravnímu vývoji. U žadatelů se posuzuje charakteristika osobnosti, psychický stav a zdravotní stav s posouzením dlouhodobé péče o dítě. Předpokladem vychovávat dítě a motivace, která žadatele k žádosti o pěstounskou péči vede, jsou rozhodné pro sumární zhodnocení vhodnosti pro zařazení žadatele do evidence osob vhodných stát se pěstouny.⁶³

3.5 PRIDE – odborná příprava pro žadatele o pěstounskou péči

Potenciální náhradní rodiče prochází tzv. odbornou přípravou, která zahrnuje přípravu, posuzování, výběr, ale také doporučení ve vztahu ke zvolení vhodného typu náhradní rodinné péče budoucích pěstounů. Premisou celé přípravy je myšlenka dobré informovanosti a odborné kvalifikace budoucích pěstounů, která je nezbytná pro výkon pěstounské péče. Příprava zahrnuje devět setkání a individuální konzultace v domácnostech žadatelů o pěstounskou péči.

---

⁶⁰ Vyhláška č. 473/2012 Sb.: Vyhláška o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů*.

⁶¹ *Metodické doporučení MPSV* [online]. [cit. 2017-10-31]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/25820/2016_11260_priloha.pdf

⁶² *Proces zprostředkování* [online]. [cit. 2017-07-19]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14502>

⁶³ *tamtéž*

V jednotlivých etapách a blocích se žadatelé o pěstounskou péči seznamují s příběhy různých osvojitelských a pěstounských rodin a s naplňováním náročných potřeb dětí vyrůstajících v těchto rodinách. O významu dobré přípravy budoucích pěstounů svědčí údaje britského výzkumu. Úspěšní pěstouni mají srovnatelnou způsobilost k rodičovství, stejně jako úspěšní biologičtí rodiče. Jsou schopni vcítit se do potřeb přijatých dětí, nastavují přiměřené hranice ve výchově, projevují dětem empatii a náklonnost.⁶⁴

Na jednom z prvních setkání obdrží brožurku, která je přípravami provází. Mimo jiné obsahuje kapitoly o přípravách v domácnosti, příběhy, ilustrující témata a přínosy v pěstounské péči a názory biologických rodičů. Přípravy žadatelů o pěstounskou péči jsou založeny převážně na konceptu potřeb. Model PRIDE je založen na kompetencích, potřebných k naplňování potřeb ohrožených dětí. Kompetence vedou ke schopnosti náhradních rodin naplňovat potřeby ohrožených dětí v největší možné míře.

Těmito kompetencemi jsou:

- chránit děti, starat se o ně;
- naplňovat potřeby dětí v jejich vývoji;
- podporovat vztahy mezi rodinami a jejich dětmi;
- vytvářet dětem bezpečné, pečující vztahy po celý život;
- být platným členem týmu.

Zprostředkováním kompetencí je uchopen celý proces společného posuzování, výběru a rozvoje náhradních rodin.⁶⁵

3.5.1 Práva a povinnosti pěstouna

Primární úlohou každého pěstouna je osobně o svěřené dítě pečovat, vykonávat přiměřeně práva a povinnosti pěstouna a dále zastupovat svěřené dítě v běžných záležitostech. Konkrétní úpravu práv a povinností zakotvuje zákon o sociálně-právní

---

⁶⁴ QUENTIN, David. *Supporting Parents: Messages from Research*. London: Jessica Kingsley Publishers, 2004. s. 101.

⁶⁵ *Spolek PRIDE-CZ* [online]. [cit. 2017-12-01]. Dostupné z: <http://pride-cz.com/>

ochraně dětí v ustanovení § 47a odst. 2 a zahrnuje:

- právo na poskytnutí pomoci se zajištěním osobní péče o svěřené dítě;
- právo na poskytnutí pomoci při zajištění celodenní péče o svěřené dítě nebo děti, v rozsahu alespoň 14 kalendářních dnů, po dosažení dvou let věku svěřeného dítěte;
- zprostředkování psychologické nebo terapeutické pomoci (alespoň jednou za 6 měsíců);
- zprostředkování bezplatné možnosti při zvyšování znalostí a dovedností;
- pomoc při zajištění místa pro styk oprávněných osob s dítětem;
- povinnost zvyšovat své znalosti a dovednosti směrem k výchově a péči o dítě, a to v rozsahu 24 hodin za 12 kalendářních měsíců, jdoucích po sobě;
- spolupracovat se zaměstnancem, které je pověřený ke sledování vývoje dítěte nebo s pověřenou osobou;
- povinnost udržovat sounáležitost dítěte s rodiči nebo osobami blízkými dítěti.⁶⁶

Výše uvedené práva a povinnosti jsou předmětem dohody o výkonu pěstounské péče. Dohoda je veřejnosprávní smlouvou, kterou v obecné rovině upravuje správní řád. Primární povinnost navrhnout obsah a uzavření dohody, leží na příslušném OSPOD dle trvalého pobytu osoby pečující. To však nevyklučuje právo osoby pečující uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče i s jiným subjektem, například s osobou pověřenou. K tomu je zapotřebí souhlas příslušného OSPOD.⁶⁷

3.5.2 Finanční zajištění pěstounství

Stát poskytuje hmotné zajištění rodinám, které mají dítě svěřené do pěstounské péče v podobě dávek státní sociální podpory. Na tyto dávky mají nárok: pěstoun, osoba, které bylo dítě svěřeno do předpěstounské péče, poručník, který dítě zajišťuje osobní péčí a pěstoun na přechodnou dobu;

---

⁶⁶ § 47 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁷ *Informace k vybraným ustanovením zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění zákona č. 401/2012 Sb. k 21. 12. 2012.* In: Praha 2: MPSV, 2012, ročník 2012, Č.j.: 2012/98382-21.

Dávky pěstounské péče pokrývají náklady, které jsou spojeny s péčí a výchovou svěřených dětí. K datu 1. 1. 2013 nejsou dávky pěstounské péče součástí zákona o státní sociální podpoře, ale zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Mezi dávky pěstounské péče patří:

- příspěvek na úhradu potřeb dítěte;
- odměna pěstouna;
- příspěvek při převzetí dítěte;
- příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla;
- příspěvek při ukončení pěstounské péče.⁶⁸

O přiznání těchto dávek rozhodují na základě žádosti místně příslušné úřady práce, dle trvalého pobytu žadatelů.

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Příspěvek na úhradu potřeb je dávkou pěstounské péče, na kterou má nárok nezletilé nezaopatřené⁶⁹ dítě, které je svěřeno do pěstounské péče. V případě dosažení zletilosti jsou dávky nadále vypláceny za splnění podmínky nezaopatřenosti dítěte, nejdéle však do 26 let. Podmínkou také je, aby nadále žily ve společné domácnosti s osobou, která do jejich zletilosti byla osobou pečující. Příspěvek na úhradu potřeb dítěte je do zletilosti vyplácen osobě pečující. Po zletilosti žádá dítě o tento příspěvek samo a je mu také vyplácen.

Příspěvek dítěti nenáleží v případě, kdy je mu přiznán sirotčí nebo invalidní důchod, pokud je tento důchod vyšší nebo roven příspěvku na úhradu potřeb dítěte. Je-li důchod nižší, než-li příspěvek na úhradu potřeb, náleží příjemci příspěvek ve výši, přesahující částku důchodu.

---

⁶⁸ § 47e, zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁹ Nezaopatřené dítě definuje zákon o státní sociální podpoře č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů jako dítě

a) do skončení povinné školní docházky a poté do 26 let, pokud se soustavně připravuje na bud. povolání
b) které se nemůže soustavně připravovat na budoucí povolání z důvodu nemoci, úrazu nebo vykonávat výdělečnou činnost
c) které je neschopno vykonávat soustavnou výdělečnou činnost z důvodu dlouhodobého nepříznivého zdravotního stavu

Výše příspěvku se odvíjí od dosaženého věku dítěte a je stanovena pevnými částkami:

- 4 950 Kč pro dítě ve věku do 6 let;
- 6 105 Kč pro dítě ve věku od 6 do 12 let;
- 6 985 Kč pro dítě ve věku od 12 do 18 let;
- 7 260 Kč pro dítě ve věku od 18 do 26 let.⁷⁰

Jedná-li se o dítě svěřené do pěstounské péče, které je závislé na fyzické pomoci jiné osoby, výše dávek se odvíjí od stupně závislosti.

Tabulka 1: Příspěvek na úhradu potřeb dítěte, které je závislé na pomoci jiné osoby⁷¹

Dítě ve věku	Dítě ve stupni závislosti I (lehká závislost)	Dítě ve stupni závislosti II (středně těžká závislost)	Dítě ve stupni závislosti III (těžká závislost)	Dítě ve stupni závislosti IV (úplná závislost)
do 6 let	5 115 Kč	6 105 Kč	6 490 Kč	7 040 Kč
6 – 12 let	6 215 Kč	7 480 Kč	7 975 Kč	8 635 Kč
12 – 18 let	7 095 Kč	8 580 Kč	9 130 Kč	9 570 Kč
18 – 26 let	7 425 Kč	8 910 Kč	9 460 Kč	9 900 Kč

Zdroj: Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Odměna pěstouna

Odměna pěstouna je dávkou, která je z určitého hlediska uznáním osobě pečující o dítě v pěstounské péči. Nárok na tuto dávku má osoba pečující a osoba v evidenci. Pro účely daně z příjmů, pojistného na sociální zabezpečení, pojistného na úrazové pojištění a na všeobecně zdravotní pojištění je odměna pěstouna posuzována jako příjem ze závislé činnosti. Pakliže se jedná o společnou pěstounskou péči manželů, náleží nárok na odměnu pěstouna jen jednomu z nich.

⁷⁰ § 47f, zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

⁷¹ *tamtéž*

Příspěvek při převzetí dítěte

Nárok na tento příspěvek má osoba pečující při převzetí dítěte do své péče. Jedná se o jednorázovou dávku a jejím účelem je zajištění předmětů osobní potřeby, poskytnutí ošacení, studijních pomůcek apod.

Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla

Podmínkou pro přiznání této dávky je, že pěstoun pečuje alespoň o 3 děti. Vozidlo se nesmí užívat pro výdělečnou činnost nebo za situace, kdy osoba pečující přestala vykonávat pěstounskou péči. Příspěvek na zakoupení osobního vozidla náleží ve výši 70 % z pořizovací ceny vozidla, nejvýše však 100 000 Kč.

Příspěvek při ukončení pěstounské péče

Příspěvek při ukončení pěstounské péče je jednorázovou dávkou pěstounské péče, která náleží fyzické osobě, nacházející se ke dni zletilosti v pěstounské péči. Nárok na tento příspěvek vzniká v okamžiku zániku nároku na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Jedná se o jednorázový příspěvek ve výši 25 000 Kč.

4 Motivace k pěstounské péči

Motivačních faktorů k přijetí dítěte je mnoho. Potřeba mít a pečovat o potomstvo je přirozená, ale u každého jiná. Zatímco někdo chce mít spoustu dětí, jiný má menší potřebu mít potomstvo. Děti do života dospělých přináší různá uspokojení, ale výchova také znamená různá omezení a může být zatěžující. Nicméně pro náhradní rodiče mohou přijaté děti znamenat **zdroj citové odezvy** nebo **uspokojit potřebu seberealizace**. Mít děti znamená potvrzení biologické a psychosociální normality člověka. Motivace může být altruistická, to znamená, že přijetím dítěte je náhradní rodič ochoten dát lásku dítěti, o které se vlastní rodiče nechtějí, nebo nemohou starat.⁷²

Obvyklé je, že zájemci o některou z forem náhradní rodinné péče nemají jasno ve všech oblastech, které s tematikou náhradní rodinné péče souvisí. Jsou ale motivováni ke zjišťování dalších informací. Hovoří o těchto tématech s dalšími odborníky, členy rodiny nebo těmi, kteří mají přímou výchovnou zkušenost s přijatými dětmi v rámci náhradní rodinné péče.⁷³

Žadatelé o některou z forem náhradní rodinné péče jsou většinou rozhodnutí, jakou formu péče o dítě upřednostňují. Zájemci o osvojení většinou nemají zájem o pěstounskou péči, která vykazuje jiná specifika. Největším úskalím je fakt, že přijaté dítě by nebylo "jejich". V souvislosti s novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí je posílena kompetence při zajištění kontaktu dítěte se svou biologickou rodinou, což je pro žadatele o osvojení těžko akceptovatelný fakt.

Žadatelé o pěstounskou péči jsou často motivováni **snahou pomoci jinému dítěti**, když jejich děti jsou již samostatné. Chtějí tak zúročit své rodičovské kompetence.⁷⁴

---

⁷² VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o.s., 2012, s. 6-8.

⁷³ VANČÁKOVÁ, Martina. *Dítě jiného etnika v náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011 o.s., s. 11.

⁷⁴ NOŽÍŘOVÁ, Jana. *Náhradní rodinná péče*. Vyd. Praha: Linde, 2012. s. 39-40.

EMPIRICKÁ ČÁST

Náhradní rodinná péče v systému České republiky byla představena v teoretické části bakalářské práce. Postupně byly uvedeny jednotlivé instituty náhradní rodinné péče. Také byl prezentován proces podání žádosti o některou z forem NRP. Ten začíná podáním žádosti u příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Ze strany OÚORP je založena spisová dokumentace žadatele o konkrétní formu náhradní rodinné péče a pokračuje, po postoupení ze strany OÚORP krajskému úřadu, který provádí posouzení žadatelů. Celé řízení je zakončeno rozhodnutím o zařazení do evidence osob vhodných stát se pěstouny, zastavením nebo přerušením řízení v dané věci.

V empirické části práce poukáži na proces zprostředkování náhradní rodinné péče – konkrétně pěstounské péče – v praxi. Budu tedy pracovat se spisy žadatelů o pěstounskou péči, které jsou vedeny a archivovány Krajským úřadem Olomouckého kraje.

5 Stanovení cíle a výzkumné otázky

Hlavním cílem praktické části bakalářské práce je zjistit, jaký typ žadatelů Olomouckého kraje má zájem o pěstounskou péči a představit jejich základní charakteristiky. Dále je zjišťováno, o jaké typy dětí mívají žadatelé zájem.

Hlavní cíl je realizován pomocí níže stanovených výzkumných otázek (VO 1 – VO 13):

- VO 1 Jaké je pohlaví a věkové spektrum žadatelů o pěstounskou péči?
- VO 2 Jaký je rodinný stav žadatelů o pěstounskou péči?
- VO 3 Jakého náboženského vyznání jsou žadatelé o pěstounskou péči?
- VO 4 Jaká je úroveň dosaženého vzdělání žadatelů o pěstounskou péči?
- VO 5 Mají žadatelé o pěstounskou péči výchovné zkušenosti?
- VO 6 Jaký charakter bydlení u žadatelů o pěstounskou péči převažuje?
- VO 7 Jsou žadatelé o pěstounskou péči bezúhonní?
- VO 8 Jaká je motivace pro podání žádosti ze strany žadatelů o pěstounskou péči?
- VO 9 Jaké pohlaví dítěte preferují žadatelé o pěstounskou péči?
- VO 10 Přijali by žadatelé o pěstounskou péči dítě jiného etnika?
- VO 11 O jakou věkovou kategorii přijímaného dítěte mají žadatelé zájem?
- VO 12 Jaký počet dětí by žadatelé přijali do pěstounské péče?
- VO 13 Přijali by žadatelé o pěstounskou péči dítě se zdravotním postižením?

6 Metodika výzkumu

Použitá metoda: obsahová analýza dokumentu (kvantitativní přístup)

Kvantitativní výzkum předpokládá předvídatelnost a měřitelnost lidského chování (do jisté míry). Sběr dat v kvantitativním výzkumu využívá náhodné výběry, experimenty, a to prostřednictvím testů, dotazníků nebo pozorování.⁷⁵

Obsahová analýza dokumentu⁷⁶ dovoluje sledování minulých časových úseků existence, které jsou nezávislé na příčinách či tvůrci. „*Dokumentem v sociálních výzkumech je určitý produkt lidské činnosti vzniklý z jiných důvodů, než je řešený výzkumný problém.*“⁷⁷ Tezí pro práci s dokumentem je tedy hledání vztahů, prvků a znaků v něm, případně srovnávání s dalšími dokumenty.⁷⁸

Výzkumný soubor: spisová dokumentace žadatelů o pěstounskou péči, která je vedena Krajským úřadem Olomouckého kraje. Správní obvod Olomouckého kraje zahrnuje 13 obcí s rozšířenou působností, jak stanovuje zákon č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a obcí s rozšířenou působností. Těchto 13 obcí s rozšířenou působností tvoří: Olomouc, Prostějov, Šternberk, Litovel, Uničov, Lipník nad Bečvou, Hranice, Šumperk, Zábřeh, Mohelnice, Jeseník, Přerov, Konice.

Výzkumný soubor tvořil celkem 30 archivovaných spisů (uzavřených k 31. 12. 2016), žadatelů o pěstounskou péči, a to od roku 2006 do roku 2015. Pro představu uvádím tabulku zmíněných žádostí za uvedená léta, kterými se ve své práci zabývám (viz tabulka 2).

Tabulka 2: Počet uzavřených žádostí k 31. 12. 2016, podaných v letech 2006-2015

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Počet žádostí	1	1	2	2	2	3	5	5	4	5

Zdroj: evidence KÚOK, k 1. 1. 2018, n=30

⁷⁵ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. s 44.

⁷⁶ Dokumentem je myšleno jakékoliv médium, nesoucí informaci od původce k příjemci.

⁷⁷ REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. s 125.

⁷⁸ *tamtéž*

6.1 Obsah spisové dokumentace žadatelů o náhradní rodinnou péči

Spisová dokumentace žadatelů o náhradní rodinnou péči obsahuje žádost o pěstounskou péči, dále vyplněný dotazník, lékařskou zprávu o zdravotním stavu žadatele, příjmovou situaci žadatele, opis rejstříku trestů. Součástí spisové dokumentace je dále zpráva o poměrech žadatelů, kterou zpracovává místně příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností. Zpráva o poměrech žadatele, nebo také sociální šetření, napomáhá dokládat dosavadní způsob života žadatele o pěstounskou péči, jeho postoj k životu a obecně uznávaným hodnotám. To jsou informace, které mohou pomoci ke komplexnímu posouzení a vyhodnocení vhodnosti žadatele ke konkrétní formě náhradní rodinné péče. Spisová dokumentace obsahuje dále dokumenty osobní povahy, jako je rodný list, oddací list a výpis rejstříku trestů u osob, které žijí se žadateli ve společné domácnosti.

6.2 Postup při získání a zpracování dat

Do obsahové analýzy byly zařazeny

- 1) dotazníky jednotlivých žadatelů, které vyplňují před podáním žádosti o zařazení do evidence osob vhodných stát se pěstouny,
- 2) zpráva o poměrech žadatelů se stanoviskem OÚORP k podané žádosti, kterou zpracovává sociální pracovnice obecního úřadu obce s rozšířenou působností a je součástí spisové dokumentace,
- 3) doložené dokumenty a listiny ze strany žadatelů o pěstounskou péči, které jsou rovněž součástí spisové dokumentace.

Dotazník, který žadatelé vyplňují, má od r. 2013 jednotnou formu, danou ministerstvem práce a sociálních věcí. Dotazník se skládá z částí A – D, při čemž každá část je zaměřena na jinou oblast života žadatele. Základní informace, vztahující se k výzkumným otázkám jsou obsaženy i v dřívější verzi dotazníku, a proto mohly být do výzkumu zahrnuty. Dotazník, který se používal do roku 2013, se od nynějšího lišil například tím, že informace o zdravotním stavu byly součástí dotazníku. V nynější podobě je k dispozici formulář, který vyplňuje obvodní lékař žadatele. Dalším rozdílem jsou informace o přijatém dítěti, které obsahovaly otázky typu: *chcete čekat, než bude vyhledáno dítě podle vašich představ? Přijmete dítě odlišného etnika než je vaše? Přijmete dítě, u kterého bylo zjištěno: postižení tělesné, smyslové, duševní porucha, jiné*

onemocnění. Kolonka Vaše představy o dítěti obsahovala údaj: vzhled, povaha, zdravotní stav (intelekt) dítěte.

Současná podoba dotazníku obsahuje **část A** obsahuje osobní údaje žadatele, informace o jeho vzdělání, zaměstnání, jeho zájmech. Dále žadatel uvádí, jaké má (pokud má) zkušenosti s péčí o děti. Vyplňuje údaje o svém zdravotním stavu, informace o svých rodičích a manželství nebo partnerském vztahu.

Část B obsahuje údaje o dětech (pokud se jedná o žadatele, vyplňují tuto část společně). Jsou zde informace o dětech, a to i dospělých, které žijí mimo rodinu.

V části C jsou uvedeny bytové poměry, lokalita, ve které žadatel bydlí a také finanční situace žadatele.

Poslední je **část D** – očekávání žadatele (proč se žadatelé rozhodli pro podání žádosti, co od přijetí dítěte žadatelé očekávají, kdo se bude na péči o přijaté dítě podílet) a představy o přijatém dítěti v rámci pěstounské péče (věk, zdravotní omezení, které by žadatelé byli schopni zvládnout, zkušenosti s výchovou dětí v NRP).

Kvantitativní zpracování dat

Informace získané z dokumentů byly kvantifikovány a graficky vyjádřeny v relativních četnostech, respektive v procentech. Pro většinu vyhodnocených dat byl základem počet osob (n=52), v některých částech výzkumu však bylo relevantní zohledňovat celkový počet žádostí o pěstounskou péči (n=30).

Doplňující zpracování dat

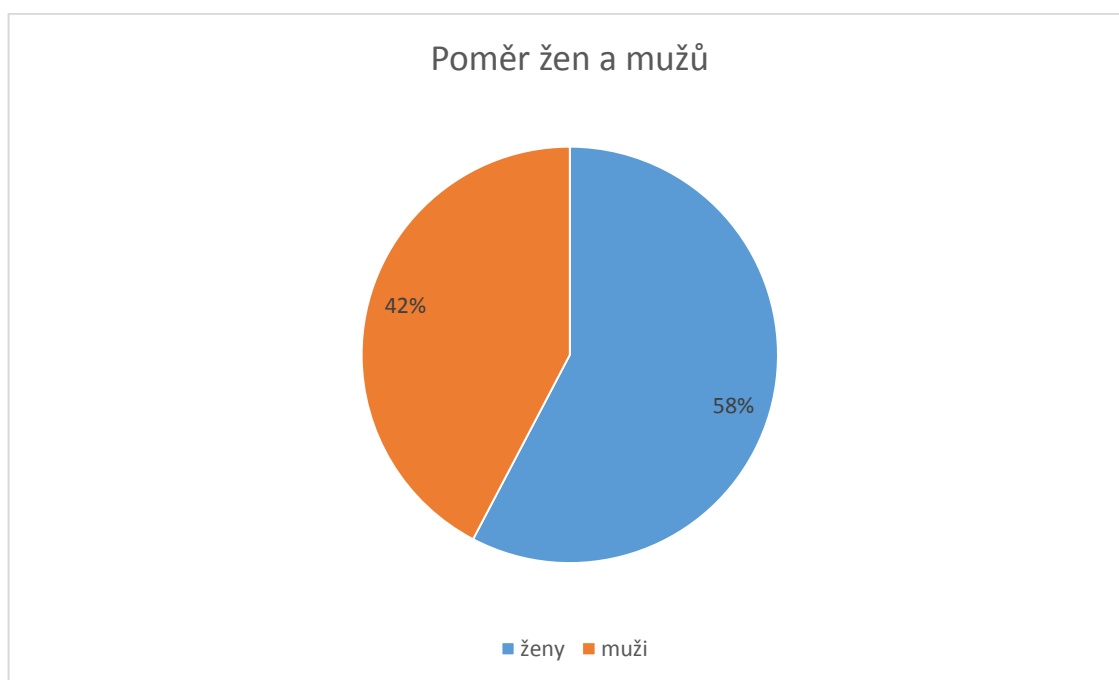
Charakteristika žadatelů je stabilní a vypovídající součástí jejich žádosti. Sama o sobě ale není dostačující pro celkový obraz a představu o žadatelích, kteří v Olomouckém kraji žádají o přijetí dítěte do pěstounské péče. Pro přesnější představu o charakteristice žadatelů a důvodech k pěstounské péči je uvedena kapitola *celkové doplnění výsledků*, která představuje vybrané názory a postřehy, vycházející z analýzy textu daných dokumentů.

7 Prezentace výsledků

Výsledky jsou rozděleny do tří částí podle vypovídajících informací, tzn. charakter žadatelů o pěstounskou péči, motivace žadatelů k pěstounské péči a typ dětí, o které mají žadatelé zájem.

7.1 Charakter žadatelů o pěstounskou péči

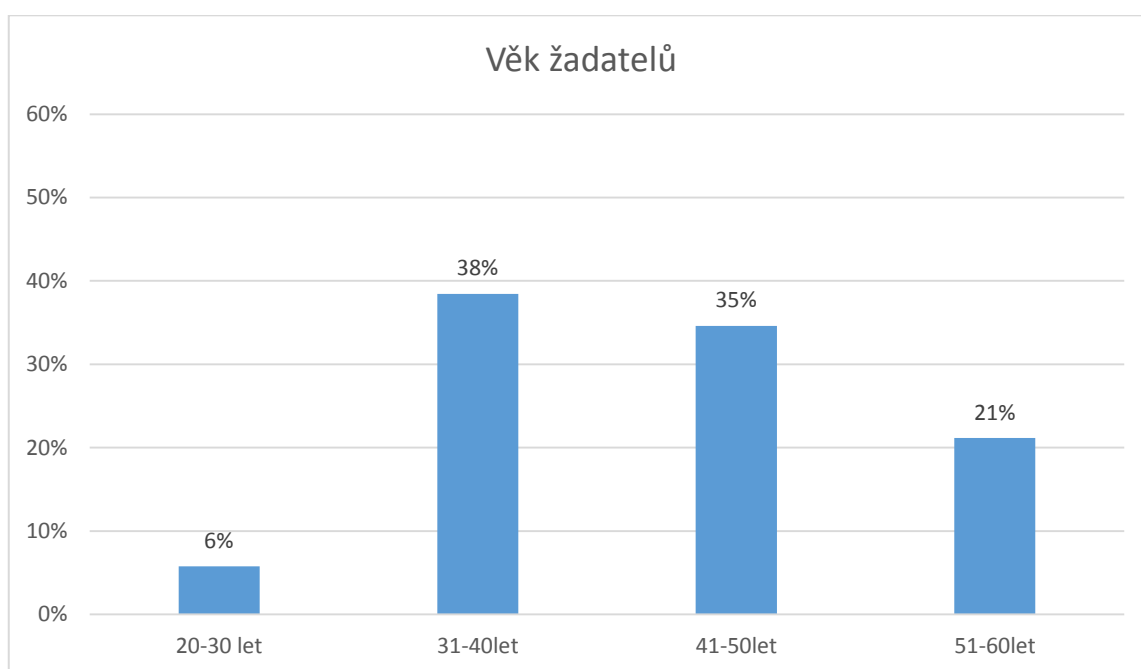
Graf č. 1 znázorňuje poměr žen a mužů při podání žádosti o zařazení do evidence osob vhodných stát se pěstouny v Olomouckém kraji. Lze konstatovat, že poměr žen je vyšší než poměr mužů (30 žen a 22 mužů). Je to způsobeno faktem, že z celkových 30 žádostí žádá o zařazení do evidence osob vhodných stát se pěstouny 22 manželských párů a 7 žen. Z těchto 7 žen jsou 4 rozvedené, ale 2 z nich žijí v partnerském vztahu a 2 žadatelky žijí bez partnera. Celkem 3 žadatelky jsou svobodné, ale 2 z nich žijí v partnerském vztahu. Poslední žádostí je manželský pár. O zařazení do evidence žádá pouze žadatelka, její manžel se k žádosti připojil jako společně posuzovaná osoba.

Graf 1: Znázornění pohlaví žadatelů o pěstounskou péči

Zdroj: Evidence KÚOK (k 1.1.2018), n=52

Zastoupení věkového spektra žadatelů o pěstounskou péči představuje graf č. 2 a tabulka č. 3. Z grafu je patrné, že převažuje zastoupení žadatelů o pěstounskou péči v rozmezí od 31-40 let. Srovnatelné, o něco nižší, je věkové zastoupení žadatelů od 41-50 let. Pouze 3 žadatelé o pěstounskou péči jsou ve věku 20-30 let. Jedná se o celkem 3 žádosti. První z nich se týká žádosti manželského páru, kdy žadatelce bylo v době podání žádosti 27 let, její manžel byl o 4 roky starší. V manželství vychovávají jedno dítě. Druhou žadatelkou tohoto věkového spektra je svobodná, bezdětná žena, ve věku 28 let. V posledním případě se jedná o svobodnou žadatelku, ve věku 28 let, která již v rámci pěstounské péče přijala dvě děti ve věku 2,5 a 5 let.

Graf 2: Znázornění věku žadatelů o pěstounskou péči

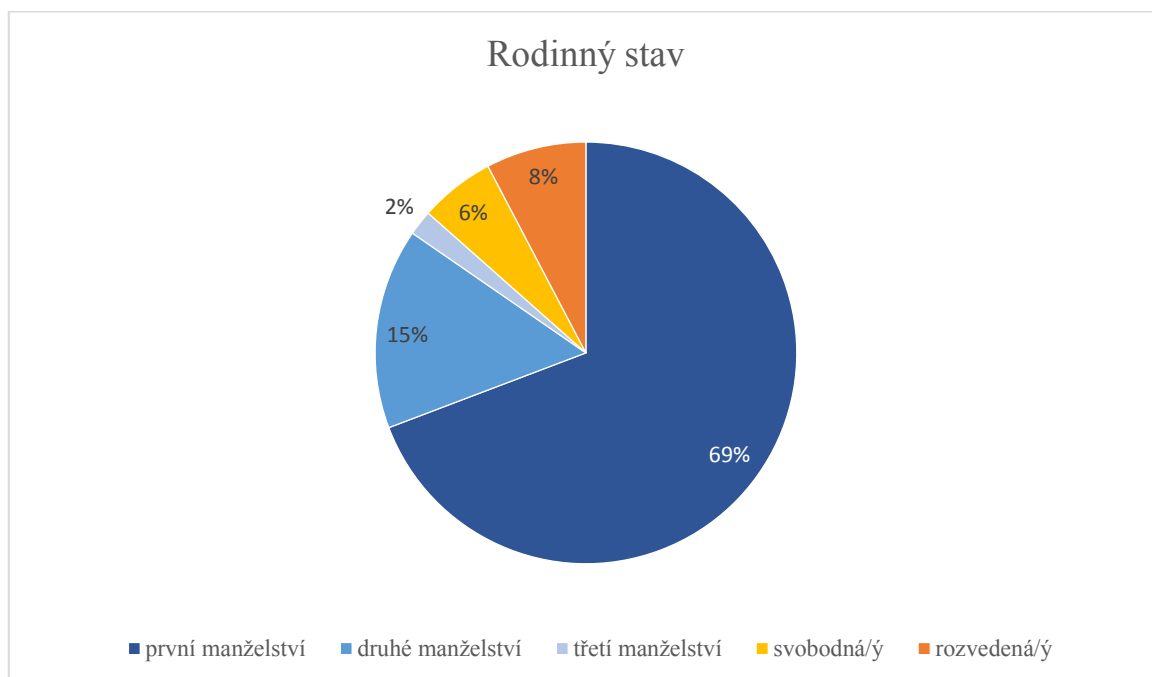
Zdroj: Evidence KÚOK (k 1.1.2018), n=52

Tabulka 3: Věk žadatelů

Věk žadatelů	Počet
20-30 let	3
31-40 let	20
41-50 let	18
51-60 let	11

Zdroj: Evidence KÚOK (k 1.1.2018), n=52

Graf 3, znázorňující rodinný stav, ukazuje, že drtivá většina žadatelů žije v manželství, což je v grafu znázorněno modrou barvou (celkem 86 %). Většina žadatelů (69 %) žije v prvním manželství. Vdovy a vdovci se ve zkoumaném vzorku nevyskytovaly., proto v grafu nebyly zohledněny.

Graf 3: Znázornění rodinného stavu žadatelů o pěstounskou péči

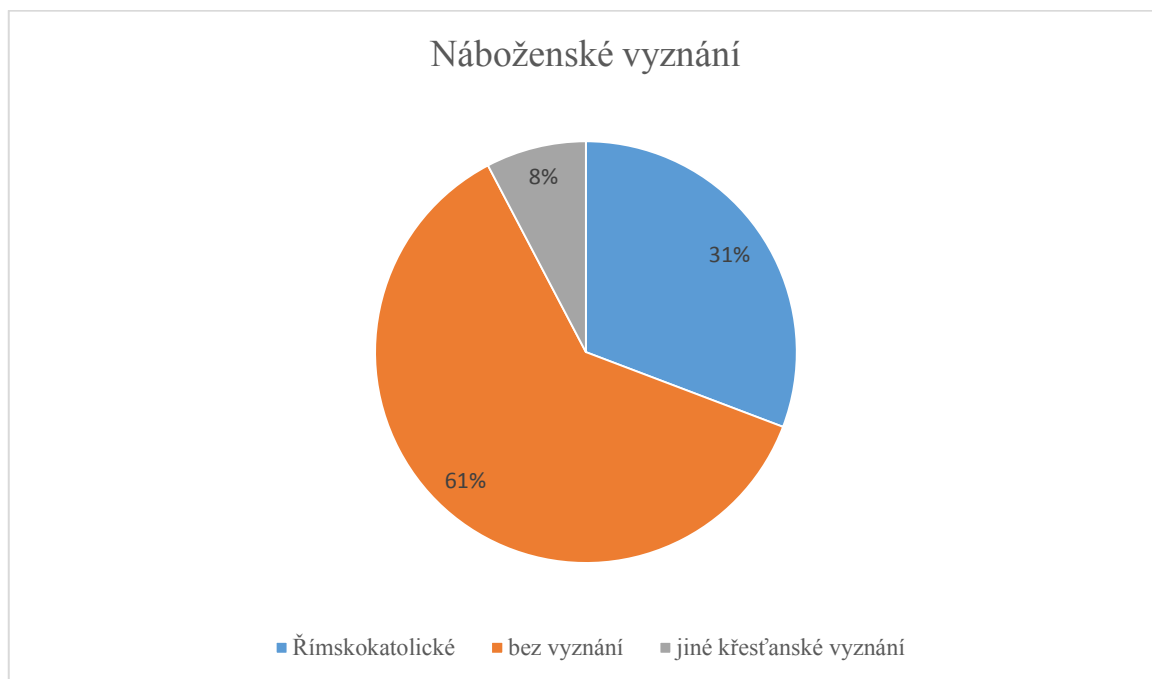
Zdroj: Evidence KÚOK (k 1.1.2018), n=52

Tabulka 4: Rodinný stav

Hodnota	Počet
první manželství	36
druhé manželství	8
třetí manželství	1
svobodná/ý	3
rozvedená/ý	4

Zdroj: Evidence KÚOK (k 1.1.2018), n=52

Z výsledků vyplývá, že při podání žádosti o péči převládají žadatelé bez vyznání, kterých bylo 61 % (viz graf 4). Pouze dva žadatelé (každý žije v jiném manželském svazku) a jeden manželský pár uvedli, že patří původem pod anglosaskou církev, tedy protestantskou. V případě manželského páru šlo o protestantské vyznání, v dalších dvou případech žadatelé uvedli Jednotu Bratrskou (pouze jeden z manželů, konkrétně žena) a Apoštolskou církev (pouze jeden z manželů, konkrétně žena).

Graf 4: Znárodnění poměru náboženského vyznání žadatelů o péči

Zdroj: Evidence KÚOK (k 1.1.2018), n=52

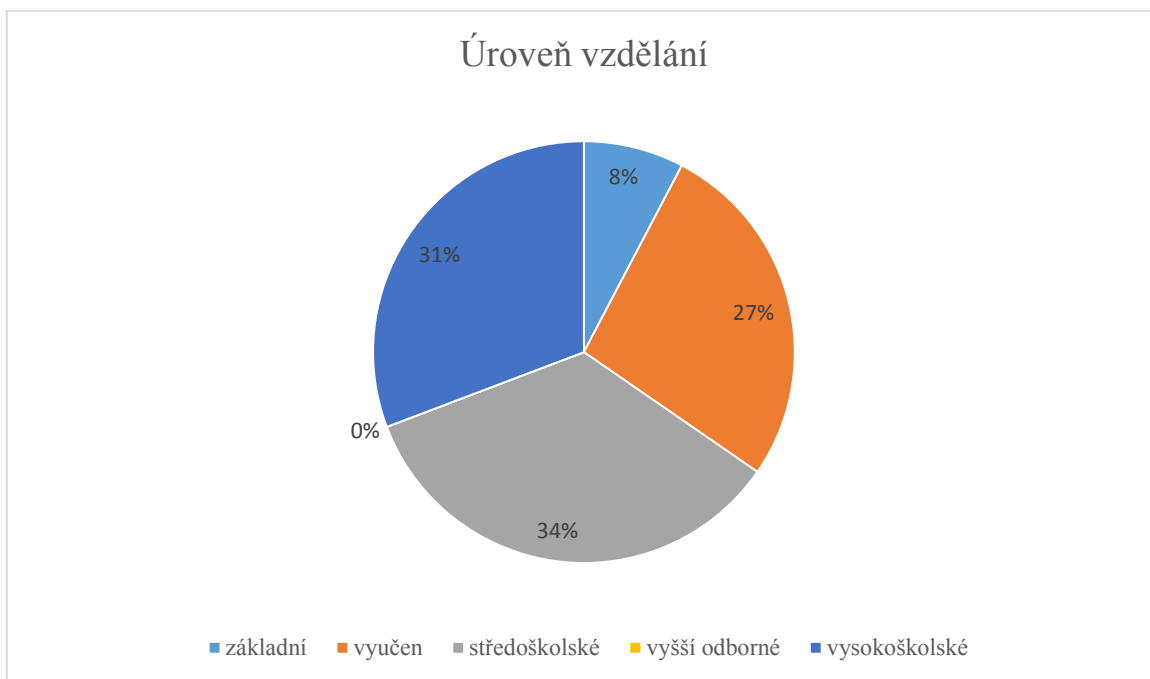
Tabulka 5: Náboženské vyznání

Název	Počet
Římskokatolické	16
bez vyznání	32
jiné křesťanské vyznání	4

Zdroj: Evidence KÚOK (k 1.1.2018), n=52

Dalším zjišťovaným údajem je nejvyšší dosažené vzdělání žadatelů o pěstounskou péči (viz graf 5 a tabulka 6). Z hlediska procentuálního vyjádření je poměr žadatelů s vyučením, středoškolským vzděláním a vysokoškolským obdobný. Nejméně je žadatelů se základním vzděláním. Někteří žadatelé uváděli další vykonané zkoušky, jako je svářečský nebo zdravotnický kurz. To jsem však pro statut vzdělání blíže nezjišťovala.

Graf 5: Znárodnění poměru úrovně dosaženého vzdělání žadatelů o pěstounskou péči

Zdroj: Evidence KÚOK (k 1.1.2018), n=52

Tabulka 6: Vzdělání žadatelů

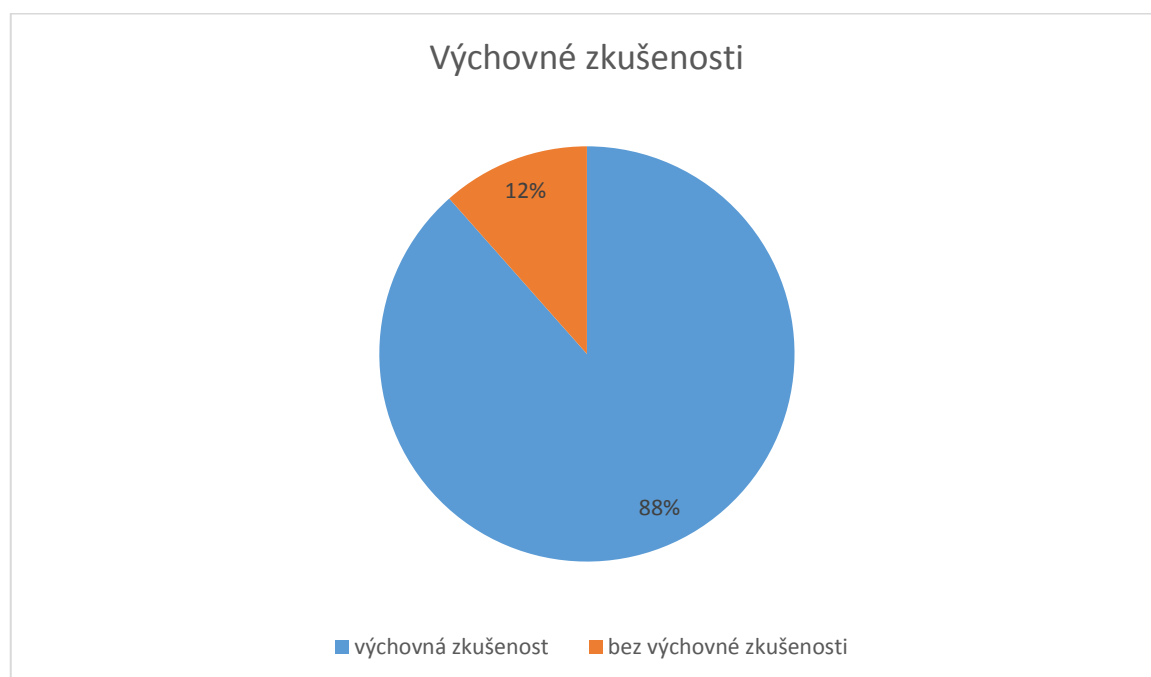
Název	Počet
základní	4
vyučen	14
středoškolské	18
vyšší odborné	0
vysokoškolské	16

Zdroj: Evidence KÚOK (k 1.1.2018), n=52

Z výsledků vyplývá (viz graf 6), že výchovnou zkušenost má 88 % žadatelů. Žadatelé mají zkušenost jednak s výchovou vlastních dětí, vlastních dětí i dětí přijatých v rámci náhradní rodinné péče nebo mají výchovnou zkušenost pouze s přijatými dětmi. Zkušenost s přijatými dětmi v rámci *pěstounské péče* mají celkem 3 manželské páry a jedna žadatelka. V *poručenské péči* má dítě 1 manželský pár a v rámci *osvojení* 2 manželské páry.

Žádnou výchovnou zkušenost nemají z celkového počtu 2 manželské páry a 2 samožadatelky (12 %).

Zjištěná výchovná zkušenost u žadatelů o pěstounskou péči je jednoznačně vítaným faktem při podání žádosti.

Graf 6: Znárodnění výchovných zkušeností žadatelů o pěstounskou péči

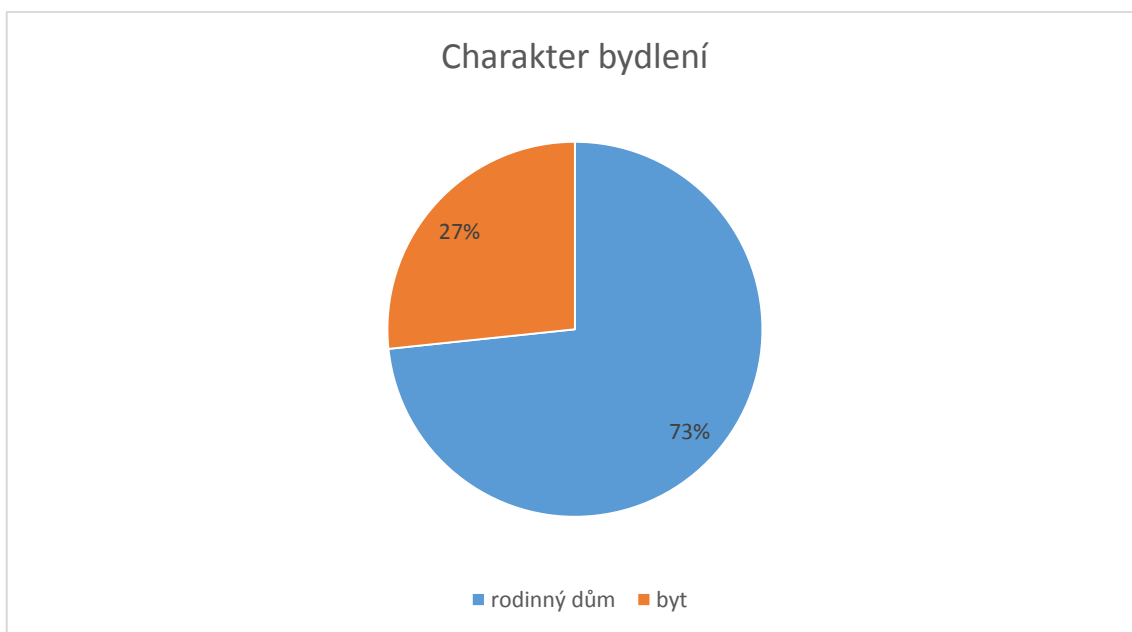
Zdroj: Evidence KÚOK (k 1.1.2018), n=52

Tabulka 7: Výchovné zkušenosti

Název	Počet zvolených položek
výchovná zkušenost	46
bez výchovné zkušenosti	6

Zdroj: Evidence KÚOK (k 1.1.2018), n=52

Další charakteristikou žadatelů o pěstounskou péči je způsob bydlení (viz graf 7 a tabulka 8). Žádný ze žadatelů nežije v nejistých bytových podmínkách, jako je například ubytovna nebo nejsou odkázáni na bydlení u jiných osob. V dotazníku pro žadatele jsou uvedeny pouze dva údaje: rodinný dům nebo byt. U všech žadatelů, bydlících v rodinném domě, bylo uvedeno vlastnické právo.⁷⁹

Graf 7: Znázornění charakteru bydlení žadatelů o pěstounskou péči

Zdroj: Evidence KÚOK (k 1.1.2018), n=30

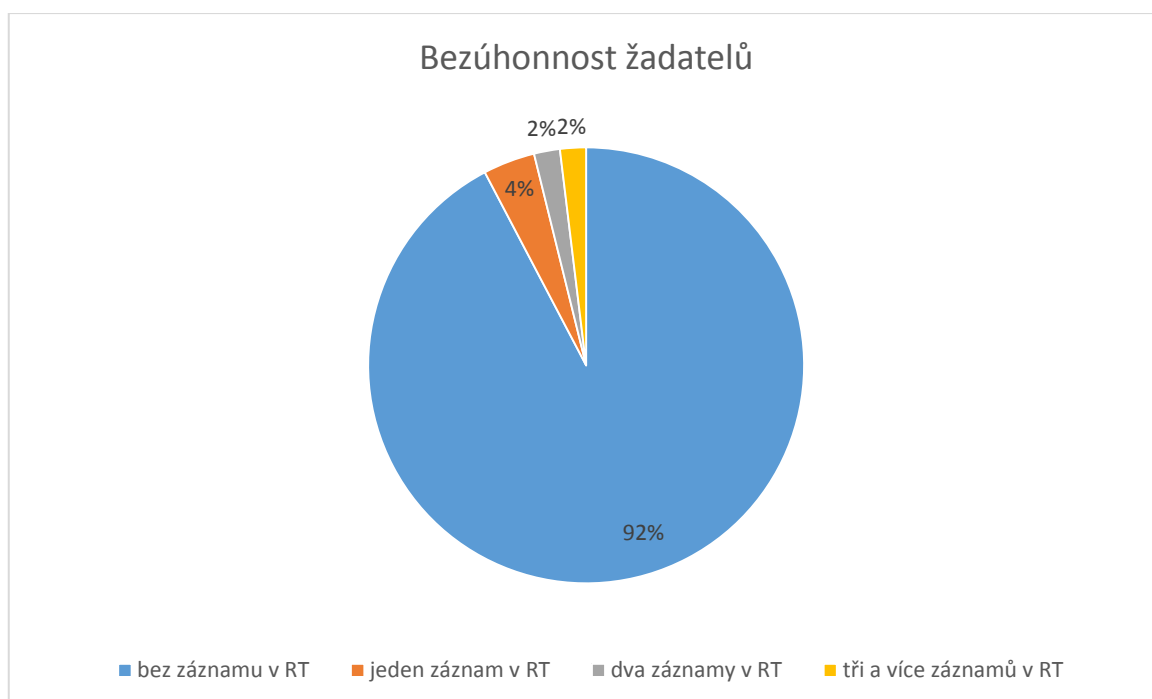
Tabulka 8: Charakter bydlení

Název	Počet
rodinný dům	22
byt	8

Zdroj: Evidence KÚOK (k 1.1.2018), n=30

⁷⁹ Sociální pracovníce OÚORP uvádí ve své souhrnné zprávě informace o bydlení žadatelů. To sestává z popisu jednotlivých místností se zaměřením na prostor v bytě pro přijaté dítě. Ze své praxe mohu uvést, že s výslovným souhlasem žadatelů o pěstounskou péči dokládám, mimo jiné, i fotografie koupelny, kuchyně a pokoje pro přijaté dítě. Je to poměrně nová zkušenost vyplývající z metodického pokynu KÚOK. Příčinou byl rozdílný popis interiéru ze strany sociálních pracovníků. Při nejlepší vůli a rozsahu slovní zásoby každá z nás popisuje prostor v bytě nebo v domě u žadatelů rozdílným způsobem.

Dalším zkoumaným souborem dat, který se týkal charakteristiky žadatelů, byla jejich **bezúhonnost** (viz graf 8 a tabulka 9). Žadatelé dokládají ke své žádosti, mimo jiné, **opis** z rejstříku trestů. Nejedná se o **výpis** z rejstříku trestů. Rozdíl mezi těmito dvěma úředními listinami je ten, že ve výpisu se po určité době nezobrazují zahlazené tresty, zatímco v opise jsou zaznamenány tresty veškeré. Ze 30 žádostí se záznamy v opise rejstříku trestů týkaly 3 manželských párů (konkrétně mužů/žadatelů) a jedné samožadatelky.

Graf 8: Znázornění bezúhonnosti žadatelů

Zdroj: Evidence KÚOK(k 1.1.2018), n=52

Tabulka 9: Bezúhonnost žadatelů

Název	Počet
bez záznamu v RT	48
s jedním záznamem v RT	2
se dvěma záznamy v RT	1
se třemi a více záznamy v RT	1

Zdroj: Evidence KÚOK(k 1.1.2018), n=52

7.2 Motivace žadatelů o pěstounskou péči

Na základě obsahové analýzy dat, ve kterých respondenti uváděli své důvody, proč žádají o svěřeni dítěte do pěstounské péče, byly jednotlivé informace kategorizovány do obecných tvrzení a kvantifikovány dle počtu výskytů (znázorněno v závorce).

Kategorizace obecných tvrzení žadatelů (n=30)

- nemožnost mít vlastní děti (6);
- odchod vlastních dětí, poskytnout lásku a zázemí (5);
- pomoci nějakému dítěti (4);
- vytvořit nový domov, klidné zázemí dítěti, které to potřebuje (5);
- podáním žádosti získat sourozence pro své biologické dítě (3);
- zvládnutí dalšího dítěte (přijaté dítě/děti již v náhradní rodinné péči žadatelé o pěstounskou péči vychovávají) (2);
- využít zkušeností s výchovou vlastních dětí a vychovat přijaté dítě (2);
- přání mít větší rodinu (2);
- žadatelům se líbí podstata pěstounské péče (1).

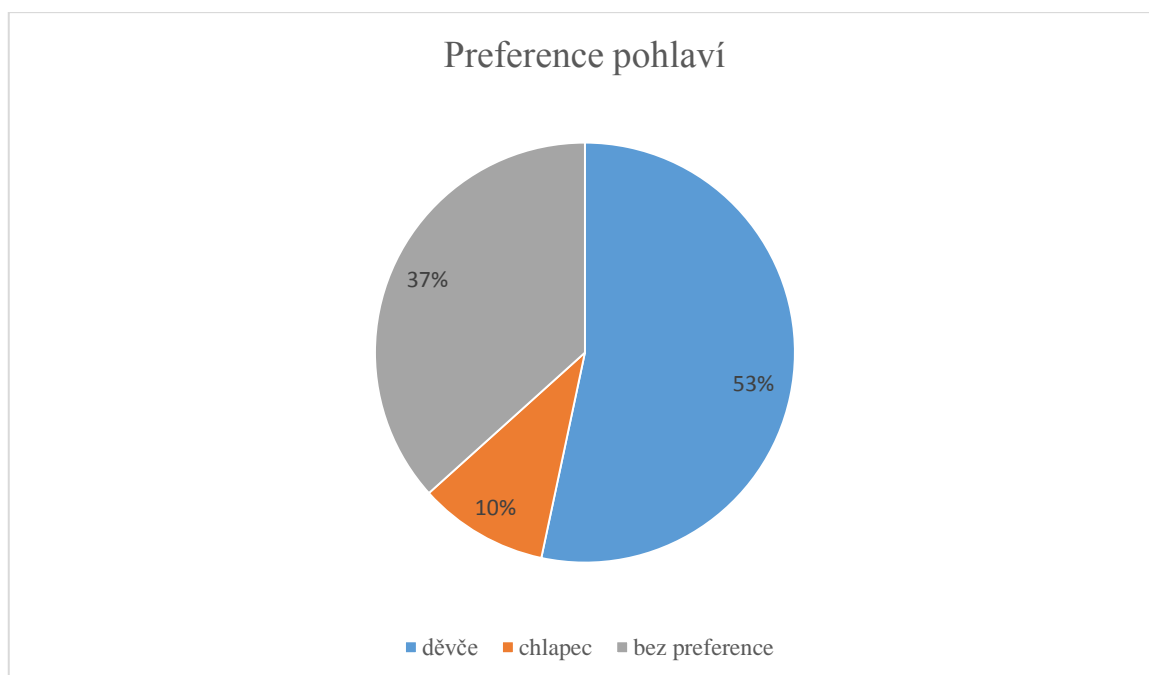
Zajímavým faktem je skutečnost, že z celkových 30 žádostí je 6 manželských párů/žadatelů jejich žádost motivována snahou mít další dítě. Důvody jsou různé: zdravotní stav žadatelky, opakované, neúspěšné pokusy o umělé oplodnění nebo vyšší věk žadatelů.

7.2.1 Doplnující informace k motivaci

Za doplňující považuji uvést, jak dlouho zvažují žadatelé podání žádosti o zařazení do evidence. Někteří žadatelé uvažovali o přijetí dítěte ještě před narozením vlastních dětí, ale jednalo se veskrze o žadatelky. Ty se také nejvíce vyjadřovaly k době, po kterou trval jejich zájem. U dvou žadatelek jsem zaznamenala trvající zájem více než 10 let. Ve čtyřech žádostech byla žadateli uvedena doba 5 let. V jedné žádosti uvedli žadatelé dobu 3 let a ve třech žádostech dobu 2 let. Nejfrekventovanější uváděnou dobou před podáním žádosti byl méně než rok – údaj byl obsažen ve 13 žádostech. U 7 žádostí nebyl tento údaj žadateli uveden a nedohledala jsem jej ani v dalších přiložených dokumentech.

7.3 Charakteristika preferovaných dětí dle žadatelů o pěstounskou péči

Prostřednictvím grafu 9 je prezentováno, zda žadatelé uvádějí konkrétní pohlaví dítěte, které by přijali v rámci pěstounské péče. Z grafu vyplývá, že většina žadatelů by přijala raději děvče. Celkem 11 žadatelů neupřednostňuje žádné pohlaví (viz tabulka 10).

Graf 9: Preference pohlaví (údaj uvedený v žádosti v kolonce Představy o přijatém dítěti)

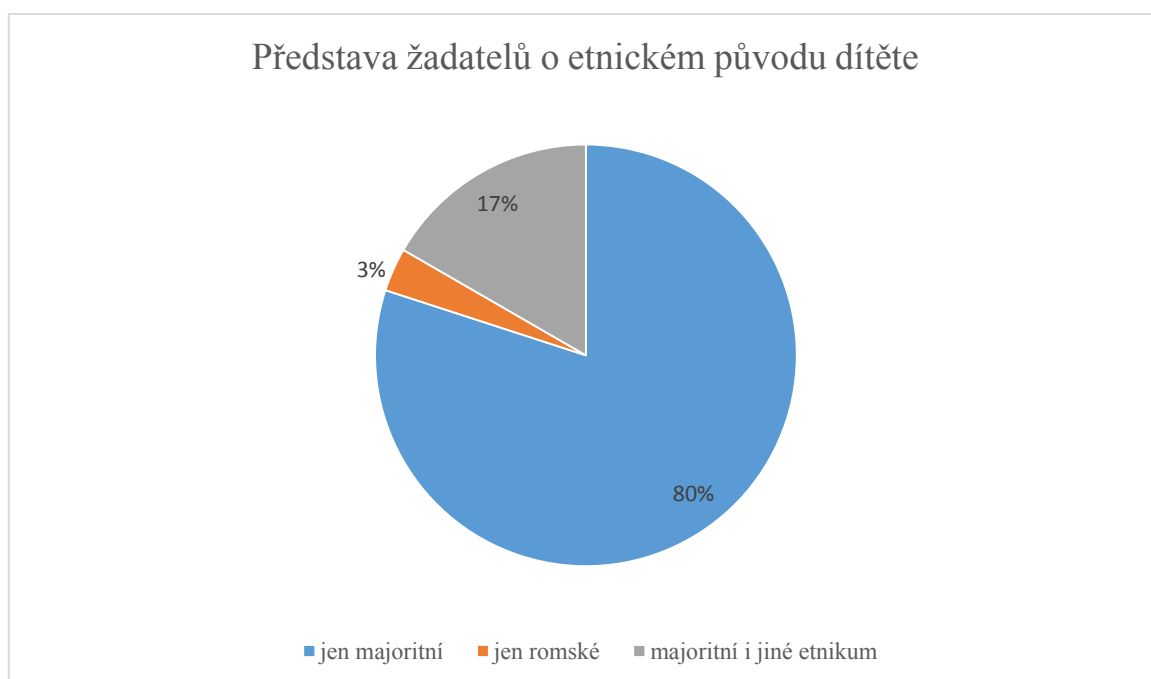
Zdroj: Evidence KÚOK (k 1.1.2018), n=30

Tabulka 10: Preference pohlaví

Název	Počet
dívče	16
chlapec	3
bez preference	11

Zdroj: Evidence KÚOK (k 1.1.2018), n=30

Z výsledků vyplývá (viz graf 10 a tabulka 11), že nejčastěji by žadatelé přijali dítě majoritního etnika (80 %). Menší skupina pak akceptuje nejen majoritní, ale i jiné etnikum (17 %). Konkrétně tyto žadatelé uvedli etnikum vietnamské, černošské, nebo ukrajinské. Ve dvou žádostech byl žadateli uveden údaj o možném přijetí poloromského dítěte. Z celkových 30 žádostí jen jeden manželský pár projevil zájem o dítě výhradně romského etnika. V případě této žádosti se jednalo o žadatele patřící k romské komunitě.

Graf 10: Údaj žadatelů o etnickém původu dítěte (v dotazníku údaj Představy o přijatém dítěti)

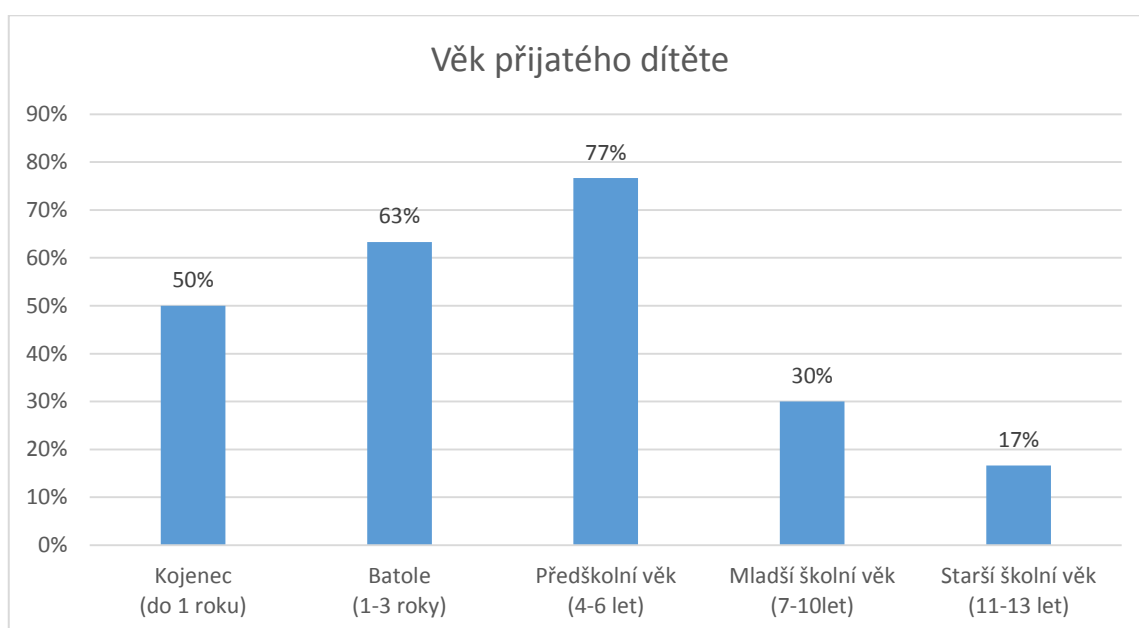
Zdroj: Evidence KÚOK (k 1. 1. 2018), n=30

Tabulka 11: Preference etnického původu dítěte

Název	Počet
majoritní	24
romské	1
majoritní a jiné	5

Zdroj: Evidence KÚOK (k 1. 1. 2018), n=30

Dalším ukazatelem představy žadatelů o přijatém dítěti je věk dítěte (viz graf 11 a tabulka 12). Žadatelé uváděli různá věková rozmezí dětí. Jejich představy jsem vyjádřila prostřednictvím periodizace dětského věku (vývojových kategorií). První kategorii představuje vývojová fáze kojence (do 1 roku), období batolecí (od 1 roku do 3 let věku dítěte). Následuje předškolní věk, tedy od 4 – 6 let. Poté jsem zařadila věkové rozmezí od 7 let do 10 let a poslední představovanou kategorií je věk od 11 do 13 let. Představa dítěte staršího než 13 let, se v představách žadatelů o věku přijímaného dítěte nevyskytuje. Odpovědi některých žadatelů spadaly do více možných kategorií. Nejčastěji volenou kategorií bylo dítě ve věku 4-6 let (77%).

Graf 11: Představa žadatelů o věku přijatého dítěte

Zdroj: Evidence KÚOK (k 1. 1. 2018), n=30

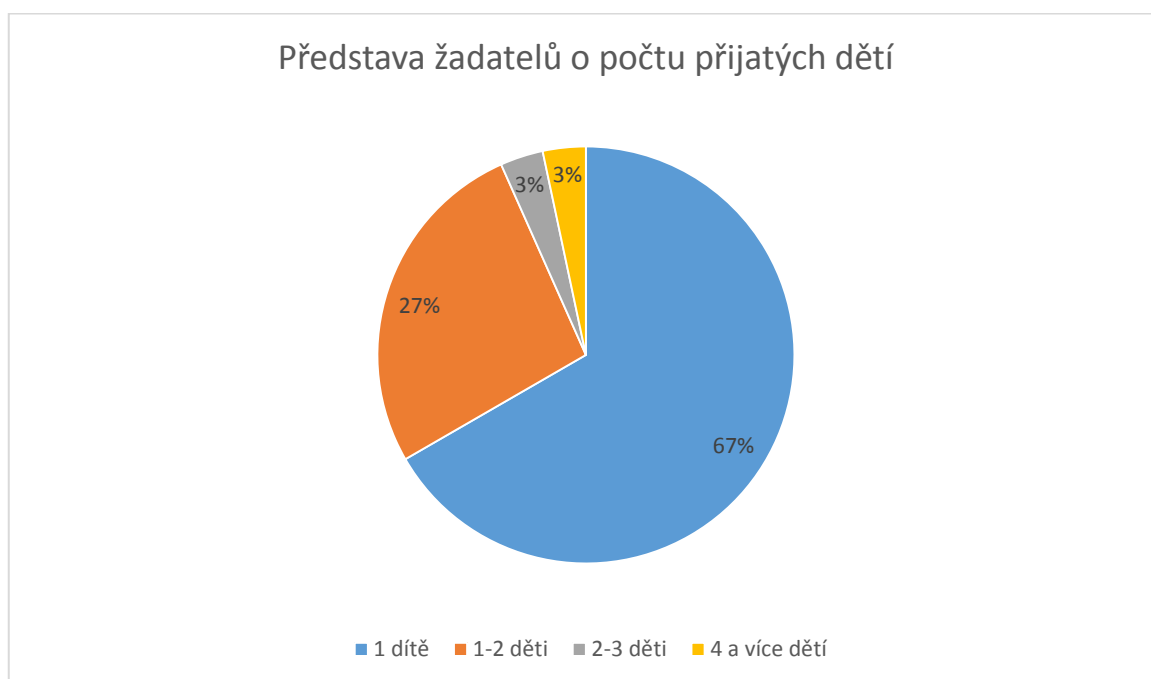
Tabulka 12: Věk přijatého dítěte

Název	Počet
kojenec	15
batole	19
předškolní věk	23
mladší školní věk	9
starší školní věk	5

Zdroj: Evidence KÚOK (k 1. 1. 2018), n=30

Graf č. 12 a tabulka č. 13 představují počet dětí, které by žadatelé přijali v rámci pěstounské péče. Celkem 20 žádostí (67%) obsahuje údaj o jednom dítěti, které jsou ochotni přijmout. Jedno až dvě děti, to byl údaj obsažen v 8 žádostech (27%). Počet dvou až tří dětí uvedl pouze jeden manželský pár. Poslední manželský pár uvedl počet přijatých dětí 4-6. Jednalo se o manžele, kteří žádají skupinovou formu pěstounské péče, která je realizována v SOS vesničkách. Tyto mají vlastního psychologa, který pracuje jak s pěstouny, tak především s umístěnými dětmi. Žadatelé o tuto formu pěstounské péče procházejí standardním procesem zprostředkování ze strany krajského úřadu. Ten pak také rozhoduje o jejich zařazení, vyřazení nebo přerušení jejich žádosti do evidence osob vhodných stát se pěstouny.

Graf 12: Představa žadatelů o počtu přijatých dětí

Zdroj: Evidence KÚOK (k 1. 1. 2018), n=30

Tabulka 13: Počet přijatých dětí

Název	Počet
1 dítě	20
1-2 děti	8
2-3 děti	1
4 a více dětí	1

Zdroj: Evidence KÚOK (k 1. 1. 2018), n=30

Poslední zkoumanou kategorií je možné přijetí dítěte se zdravotním, smyslovým, nebo duševním onemocněním. **Vzhledem k tomu, že ve všech žádostech je uvedena představa zdravého dítěte**, není nutné tento postoj vyjadřovat graficky. Tolerantní jsou žadatelé k přijetí dítěte s léčitelným onemocněním, jako je alergie, astma, nebo léčitelná oční vada.

8 Celkové doplnění výsledků

V rámci analýzy dat jsem získala mnoho podnětných informací, které není možné obecně kvantifikovat. Tyto informace ovšem nesou určitou vypovídající hodnotu o charakteru žadatelů o pěstounskou péči a mohou také přiblížit celou problematiku. Z toho důvodu jsou v této kapitole představeny určité stěžejní postřehy a poznatky, které bylo možné při zpracování dat získat.

8.1 Vysoký věk žadatelů o pěstounskou péči

Nejvyšším dosaženým věkem u žádosti o zařazení do evidence osob vhodných stát se pěstouny, byla žádost podaná pouze ženou (její manžel se k žádosti připojil jako společně posuzovaná osoba). Muž dosáhl při podání žádosti své manželky věku 61 let, jeho manželka byla o 5 let mladší.

K této žádosti bych doplnila, že motivace k přijetí dítěte do pěstounské péče vzešla zejména od žadatelky. Uvědomovala si věk svého manžela jako rizikový pro podání žádosti. V průběhu posuzování jejich žádosti Krajským úřadem Olomouckého kraje byly psychologickými testy zjištěny kontraindikace u manžela žadatelky, pro které nebylo přijetí dítěte do rodiny doporučeno. Konkrétně bylo zjištěno depresivní ladění manžela žadatelky. Podávané informace byly z jeho strany autentické a upřímné. Na základě tohoto zjištění vzala žadatelka svou žádost v celém rozsahu zpět.

8.2 Náboženské vyznání žadatelů o pěstounskou péči

Zákon č. 3/2002 Sb. o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů hovoří v ustanovení § 2 o právu nezletilých dětí na svobodu náboženského vyznání. Z hlediska žádostí o zařazení do evidence osob vhodných stát se pěstouny se důraz klade především na údaj, který se týká neregistrovaných náboženských společností. Ze své praxe znám případ, kdy žadatelé uvedli ve své žádosti příslušnost k buddhismu Diamantové cesty (dánský láma Olé Nydahl). Je zřejmé, že v případě tohoto údaje zaměří sociální pracovnice svou pozornost k pečlivému uvedení všech podstatných skutečností a dostupných informací, a to nejen od samotných žadatelů.

8.3 Rodinný stav a iniciace k podání žádosti

Metodický pokyn MPSV č. 8/2009 uvádí některé rizikové prvky, týkající se oblasti manželství a partnerství. Jedním z těchto prvků je absence vztahu, nestabilita vztahů nebo indikátor partnerské krize. Je to ale velmi individuální, protože u většiny žadatelů byla iniciátorkou k podání žádosti o zařazení do evidence žena, jen ve dvou případech bylo v žádostech uvedeno, že iniciátorem k podání žádosti byl muž. Je pak na komplexním posouzení, zda to není jednostranná motivace jednoho z manželů. Pokud je v rámci zpracovávání žádosti zjištěna nespolupráce manžela či partnera, stává se tento důvod legitimním k vyřazení žadatele z procesu o zařazení do evidence, vedenou krajským úřadem. Obdobná je situace u příbuzných, kteří žijí se žadateli ve stejném domě nebo bytě. Je nutné zjistit jejich stanovisko. V případě přijetí dítěte do rodiny by mělo být akceptováno dalšími členy rodiny, pokud žijí ve společném prostoru.

Naopak v případě žadatelky, která dlouhodobě žije bez partnera a přijala do pěstounské péče již dvě děti, nepovažují absenci vztahu za rizikový prvek.

8.4 Výchovné zkušenosti žadatelů o pěstounskou péči

Výchovné zkušenosti žadatelů jsou různé: žadatelka, která je svobodná a nežije v partnerském vztahu, přijala a vychovává dvě děti v pěstounské péči. Jak uvádí ve své zprávě sociální pracovnice příslušného městského úřadu, žadatelka svůj život „podřídila“ dětem, kterým je ochotna nabídnout i svůj soukromý život. Pokud by v budoucnu navázala nějaký partnerský vztah, bezpodmínečně by partner musel akceptovat její rozhodnutí vychovávat děti přijaté v rámci náhradní rodinné péče. S výchovou přijatých dětí žadatelce pomáhá její maminka, která ji rovněž podporuje v úmyslu převzít další dítě do její pěstounské péče.

8.5 Bezúhonnost žadatelů

Zkoumaným souborem dat, který se týkal charakteristiky žadatelů, byla jejich bezúhonnost. Žadatelé dokládají ke své žádosti, mimo jiné, opis z rejstříku trestů. Jak již bylo zmíněno, rozdíl mezi těmito dvěma úředními listinami je ten, že ve výpisu se po určité době nezobrazují zahlazené tresty, zatímco v opise jsou zaznamenány tresty veškeré. Ze své praxe mohu uvést několik případů, kdy žadatelé uváděli, že nebyli

nikdy trestání a následně bylo v opise rejstříku trestů několik uvedených trestů z minulosti. Žadatelé si nejsou vědomi rozdílů mezi výpisem a opisem rejstříku trestů a v některých případech spoléhají na skutečnost, že údaje nebudou zjištěny. Neuspokojivá je také situace, kdy o uvedených záznamech neinformují žadatelé svého manžela, nebo partnera. Občas tak dochází ke kuriózním situacím v souvislosti s odhalováním této životní etapy.

8.6 Preferovaný zdravotní stav dítěte

Jak výsledky ukázaly, ve všech žádostech je uvedena představa zdravého dítěte. K těmto zjištěním je dobré poznamenat, že zatímco u žadatelů o pěstounskou péči je jejich představa víceméně tolerována, u jiné formy náhradní rodinné péče, jakou je pěstounská péče na přechodnou dobu, je tolerance výrazně nižší. Specifikem PPPD je schopnost pěstouna přijmout dítě se všemi jeho specifiky. Hojně diskutované téma je umístění dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu a následné umístění do některého ústavního zařízení, z důvodu nenalezení dlouhodobých pěstounů. Narážíme tak na dilema rozhodnutí před umístěním dítěte do PPPD s ohledem na jeho nejvyšší zájem.

Nejméně u dvou manželských párů a jedné žadatelky jsem zaznamenala sdělení o tom, že by dítě se zdravotním postižením psychicky nezvládli. U dvou manželských párů byla představa ukotvena přítomností domácích zvířat, takže si nepřáli dítě s alergií na zvířata. Další manželský pár se dlouhodobě věnuje sportovní činnosti, přál si proto dítě zdravé, které by vychovával v souladu se svými aktivitami. Manželský pár, který vychovává dítě z předchozího manželství žadatelky, projevil představu dítěte takto: bez náboženského vyznání, bez výchovných problémů, tedy např. z výchovného ústavu (ač žádají o dítě ve věku 5-7 let), intelekt přiměřený věku dítěte a bez psychických problémů. Žádoucí je doplnit, že žadatelé nemohli mít své vlastní dítě a jejich motivací bylo „mít kamaráda“ pro syna žadatelky.

U dvou manželských párů vychází představa zdravého dítěte z jejich zkušenosti s výchovou vlastních nebo již přijatých dětí se zdravotním znevýhodněním a jejich náročnou výchovou. Uvádějí proto, že další dítě s postižením by již nezvládali.

Pouze u jedné žadatelky jsem zaznamenala toleranci přijmout dítě obtížně vzdělavatelné. Jelikož ale v domácnosti chová zvířata a jak sama uvádí, nedokázala by se péče o ně vzdát, mělo by být přijaté dítě bez alergie na zvířata.

Manželský pár, který uvedl ve své představě přijetí spíše dívky ve věku 1-6 let, běžného vzhledu, klidné povahy a obavy z možných kontaktů s biologickou rodinou, byl po přípravách zařazen do evidence osob vhodných stát se pěstouny. Na své výše uvedené představě trvali a doplnili, že výchova potenciálně přijaté dívky v jejich rodině bude v souladu s katolickou vírou. Ze své představy nechtěli ustoupit a odmítli pokračovat v procesu seznamování se s dítětem, vytipovaným v rámci odborného zprostředkovacího panelu.⁸⁰ Z výše uvedených důvodů vzali svou žádost o zařazení do evidence osob vhodných stát se pěstouny, zpět. *Žadatelé by měli brát v úvahu skutečnost, že vybíráme žadatele pro dítě, nikoli dítě pro žadatele.*

8.7 Požadované etnikum dětí

Jedním ze znaků etnika je, mimo jiné to, že příslušníci jiného etnika jsou jako odlišní vnímáni druhými.⁸¹ Byla to nejzajímavější část celého zjišťování v procesu podání žádosti o pěstounskou péči.

Ze své praxe mohu uvést, že představy o přijatém dítěti do pěstounské péče se shodují nebo mají podobný obsah. Žadatelé nechtějí přijmout dítě romského etnika. Častým stereotypem je spojení romského dítěte s „divokým“ temperamentem, hudebním nadáním a malou motivací.⁸²

Jiná situace je u romských žadatelů, kteří upřednostňují romské etnikum. Příklad z mé praxe to jen potvrzuje: romský manželský pár vychovává celkem 3 romské děti svěřené jim do poručenské péče.

Pro některé žadatele je důležité sdělit, z jakého důvodu nechtějí přijmout dítě odlišného etnika (jak je patrné z představených výsledků výše, jednalo se o romské etnikum). Jiní žadatelé jsou opatrní a dotazují se na dopad jejich sdělení v kontextu své žádosti. Nicméně nejčastěji uváděným důvodem obavy z přijetí dítěte jiného etnika je snaha žadatelů, aby přijaté dítě „co nejvíce zapadlo“ do rodiny. Dvě žádosti obsahovaly podobnou informaci o tom, že manželé bydlí na malé vesnici, *kde by na ně bylo moc vidět*. Jsou přesvědčeni o tom, že přijaté dítě většinového etnika bude více tolerováno a respektováno okolím. Zaznamenala jsem také obavu z možných kontaktů

---

⁸⁰ Odborný zprostředkovací panel doporučuje vhodné žadatele ke konkrétnímu dítěti; někdy je tento proces nazýván „párováním“.

⁸¹ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, s. 76.

⁸² VANČÁKOVÁ, Martina. *Dítě jiného etnika v náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče o.s., 2011. s. 10.

s biologickou rodinou, které se k pěstounské péči vážou. Žadatelé se obávají romského naturelu a bezprostřednosti. Je to riziko, které nechtějí podstupovat.

8.8 Motivace žadatelů o pěstounskou péči

Další podstatnou součástí žádosti o pěstounskou péči je motivace žadatelů. Prvotní představa a motivace žadatelů je uvedena v příloženém dotazníku, konkrétně v části D. Ve své praxi se setkávám s často uváděnou motivací žadatelů, kterou je zletilost, samostatnost vlastních dětí a jejich odchod ze společné domácnosti. Žadatelé uvádí, že cítí energii k přijetí a výchování dalšího dítěte a mají k tomu bytové podmínky, které dokládají zmínkou například o velikosti zahrady. To jsou pozitivní aspekty, nicméně setkávám se i s komentáři typu: *chci pomoci nějakému dítěti, ale aby nás neomezovalo, abychom mohli dělat to, co dosud*. Nebo: *z jakého důvodu musí přijít i manžel? on o tom vůbec neví, že jsem tady a nechci ho do toho vůbec tahat*. V těchto situacích je nutno potenciálnímu žadateli vysvětlit, že dítě se stává součástí jejich rodiny a je nutné znát i stanovisko osob, které žijí s žadatelem ve společné domácnosti.

Často je motivace žadatelů podmíněna snahou pomoci dítěti poskytnutím domova, který mu v prostředí ústavního pobytu chybí.

Motivací pro podání žádosti o pěstounskou péči mohou být saturované rodičovské potřeby a využití výchovných a rodičovských zkušeností přijetím dalšího dítěte. Výkon pěstounské péče klade velký důraz na zachování vazeb s biologickými rodiči a osobami dítěti blízkými. Oproti žadatelům o osvojení, u kterých je největší motivací touha po dítěti, které bude „jejich“. Neakceptovali by myšlenku zachování kontaktů s biologickou rodinou. Smysl a podstata osvojení by tuto úvahu zcela vylučovala.⁸³

U několika žádostí je rozporuplná motivace, která se týká předchozí žádosti o osvojení. Není výjimečné, že žadatelé zprvu usilují o zařazení do evidence osob vhodných stát se osvojiteli, a pak svou žádost rozšíří o pěstounskou péči. Osvojení a pěstounská péče jsou dvě zcela rozdílné formy náhradní rodinné péče. Proto žadatelé o pěstounskou péči většinou odůvodňují svou žádost větší šancí dostat dítě do své péče. Přijaté dítě bude zcela „jejich“, jako by tomu bylo u osvojení. Doufají také, že kontakt s biologickými rodiči nebude z nějakého důvodu realizován.

---

⁸³ NOŽÍŘOVÁ, Jana. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Linde. 2012. s 40.

Aktuálně jsem ve své praxi zpracovávala žádost žadatelky o pěstounskou péči, která uvádí, že nejprve žádala o osvojení. Vzhledem ke svému věku žádá i o pěstounskou péči. Je v kontaktu s rodinami, které již mají v pěstounské péči dítě, a od těch je informována o tom, že velmi zřídka jsou děti v kontaktu se svou biologickou rodinou.

Není výjimečné, že žadatelé požádají o zařazení do evidence osob vhodných stát se pěstouny a v průběhu příprav žadatelka otěhotní. Stalo se tak nejméně ve dvou případech ze třiceti, které jsem zpracovávala. Zatímco jeden manželský pár se rozhodl svou žádost vzít z tohoto důvodu zpět, druhý manželský pár požádal opakovaně o přerušování řízení o zařazení do evidence osob vhodných stát se pěstouny. Poté byl připraven ke zprostředkování dítěte do jejich pěstounské péče.

Z celkového počtu 30 žadatelů se celkem ve 4 žádostech objevil údaj o jejich předpokládané spolupráci s biologickou rodinou přijatého dítěte. Ze čtyř z těchto žádostí byl u tří uveden tento údaj po roce 2013, jedna žádost před rokem 2013. Vnímám to jako informovanost a připravenost ze strany žadatelů, ale také pochopení současné právní úpravy. Ta vyzdvihuje roli rodičů a osob blízkých dítěti a zachování jejich vzájemného kontaktu. Pokud je ale spolupráce mezi biologickou rodinou dítěte a pěstouny problematická, může na ni dítě reagovat vytvořením dvou sub-identit, které mění v závislosti na tom, kde se zrovna nachází.⁸⁴ Z těchto důvodů je styk dítěte s jeho biologickou rodinou individuálně nastavován a mnohdy realizován za účasti psychologa nebo třetí osoby z řad doprovázejících organizací.

Problematické ze strany žadatelů je uvedení motivace k přijetí dalšího dítěte, z důvodu získání sourozence pro jejich biologické dítě. Z různých důvodů již žadatelé nemohou nebo nechtějí další biologické dítě a podáním žádosti tak řeší svou osobní situaci. S tím souvisí většinou i jejich věk, kdy pro podání žádosti o osvojení již nejsou „vhodnými adepty“. Je otázkou, zda hledají žadatelé dítě pro uspokojení a vyřešení svých poměrů, nebo je zde i altruistická povaha žádosti. Je nezbytné se žadateli rozebrat jejich motivaci a uvést ji do závěru zprávy. Ze zkušenosti vím, že někteří žadatelé písemnou formou neuvedou vše podstatné a jejich sdělení může působit nevhodně nebo zavádějícím způsobem.

---

⁸⁴ VANČÁKOVÁ, Martina. *Dítě jiného etnika v náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o.s., 2011. s 14.

9 Diskuse

Empirická část bakalářské práce byla věnována údajům, uvedeným ve spisové dokumentaci žadatelů, vedených Krajským úřadem Olomouckého kraje. Hlavním cílem bylo zjištění, jaký typ žadatelů projevila zájem o zařazení do evidence osob vhodných stát se pěstouny.

V roce 2010 byl Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí realizován výzkum, kterým se mapovala nejen ekonomická situace pěstounských rodin a zařízení pro výkon pěstounské péče. Z něj vyplývá, že téměř 80 % pěstounských rodin se stará o jedno svěřené dítě. Pouze 17 % pěstounských rodin se stará o dvě svěřené děti. Zcela výjimečně existují rodiny, které se starají o tři a více dětí a jejich poměr je ve spektru pěstounských rodin zcela zanedbatelný. V 69 % případů se jedná o příbuzenskou pěstounskou péči, kterými jsou ve více než polovině případů prarodiče. Tomu odpovídá i věkový průměr, který činí u příbuzenské pěstounské péče 58 let u mužů a 57 let u žen, oproti nepříbuzenské péči, kde průměr je 47 let u mužů a 45 let u žen.⁸⁵

Ačkoli rámcově je dáno, jaké náležitosti by žadatelé o některou z forem náhradní rodinné péče měli splňovat, není to metodicky uchopené a praxe jednotlivých obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a Krajských úřadů je odlišná. Z praxe mohu doplnit, že jedinou ucelenou metodikou je Metodické doporučení MPSV č. 8/2009. V něm je možno nalézt dvě premisy: do jaké míry jsou žadatelé způsobilí pro výkon náhradní rodinné péče a do jaké míry jsou žadatelé připraveni na přijetí dítěte.

---

⁸⁵ *Na cestě ke specializaci pěstounské péče* [online]. Nadační fond J&T, 2015 [cit. 2017-11-03]. Dostupné z: <http://www.knihovnanrp.cz/wp-content/uploads/2017/03/publikace-189.pdf>

Závěr

Ve své práci jsem se zabývala konkrétním typem náhradní rodinné péče – pěstounstvím, a to z pohledu žadatelů. V teoretické části práce byl představen vhled do zkoumané problematiky skrze základní pojmy a témata s ní spojená. V empirické části bakalářské práce jsem za pomoci obsahové analýzy zjišťovala veškeré dostupné informace, které je možno zjistit v prvotní fázi podání žádosti o pěstounskou péči žadatelů Olomouckého kraje. Cílem bylo zmapování charakteristiky žadatelů, ale také jejich očekávání ve vztahu ke skutečně přijatému dítěti. Pozornost byla věnovaná i motivaci žadatelů, neboť má přímý dopad na konkrétní představy o přijatém dítěti. Výzkumem bylo zjištěno například, že žadatelé o pěstounskou péči jsou většinou ve věku 31-40 let, žijí v manželství, častěji preferují dítě majoritního etnika. Upřednostňují přijetí holčičky (ženské pohlaví). Žadatelé by zpravidla přijali do pěstounské péče jedno dítě v předškolním věku. Většina žadatelů je saturována výchovou vlastního dítěte/děti a motivací pro podání žádosti je obvykle pomoci jinému dítěti.

Získané výstupy bakalářské práce jsou inspirující pro mou pracovní pozici a pomohou mi lépe formulovat informace, které podávám žadatelům o některou z forem náhradní rodinné péče.

Při zpracování bakalářské práce jsem pracovala s dostupnou literaturou, zabývající se z různých úhlů náhradní rodinnou péčí v našich podmínkách.

Seznam použitých zkratek

ČR	Česká republika
KÚOK	Krajský úřad Olomouckého kraje
MPSV	ministerstvo práce a sociálních věcí
NRP	náhradní rodinná péče
OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
OÚORP	obecní úřad obce s rozšířenou působností
PP	pěstounská péče
PPPD	pěstounská péče na přechodnou dobu
PRIDE	angl. Parent Resources for Information, Development, and Education
ZSPOD	zákon o sociálně-právní ochraně dětí

Bibliografický seznam

BUBLEOVÁ, Věduna, Alena VÁVROVÁ, Filip VYSKOČIL a Pavla POKORNÁ.

Základní informace o osvojení (adopci). 3. přepr. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, spolek, 2014. ISBN 978-80-87455-18-0.

BUBLEOVÁ, Věduna, Jana FRANTÍKOVÁ, Filip VYSKOČIL, Alena VÁVROVÁ

a Pavla POKORNÁ. *Základní informace o pěstounské péči a poručníka*. 3. přepr. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, spolek, 2014. ISBN 978-80-87455-19-7.

CILEČKOVÁ, Kateřina. *Změny v náhradní rodinné péči: Changes in Substitute*

for Family Care. Sociální práce. Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2014, 14(2), 152 stran. ISSN 1213-6204.

ČOŽÍKOVÁ, Markéta. Cesta k přijetí dítěte do náhradní rodinné péče. In:

VAŠTATKOVÁ, Jana a Pavla VYHNÁLKOVÁ. *Rodina a náhradní rodinná péče*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 2008, s. 7-34. ISBN 978-80-7409-013-4.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd.

Praha: Karolinum, 2000. 374 s. ISBN 8024601397.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: Analýza příčin a možností*

ovlivňování závažných sociálně patologických jevů. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2781-3.

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál,

2000. 774 S. ISBN 80-7178-303-X.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vydání. Praha:

Portál, 2012, 407 s. ISBN 978-80-262-0219-6.

HOVORKA, Daniel. *Některé aspekty sociálních služeb: Pěstounská péče v proměnách*

času. Veřejná správa, 2006. 17(51-52).

HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka.

Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1380 s.

- JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 285 s. ISBN 8071785350.
- KRAUS, Blahoslav a POLÁČKOVÁ Věra. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001, 199 s. ISBN 80-7315-004-2.
- KUBÍČKOVÁ, Hana. *Dítě-rodina-instituce aneb jak neztratit budoucnost*. Vyd. Pedagogická fakulta Ostravské univerzity. 2011. ISBN 978-80-7464-017-9.
- MACELA, Miroslav. *Rozbor nákladů jednotlivých typů péče o ohrožené děti. Obec a finance*. Č. 1/ 2014, 19(1). s. 46-48. ISSN 1211-4189.
- MATĚJČEK, Zdeněk. In Matějček, Z. a kol. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999, 183 s. ISBN 80-7178-304-8.
- MATĚJČEK, Z., J., BUBLEOVÁ, V., KOVAŘÍK, J. *Pozdní následky psychické deprivace*. Praha: Psychiatrické centrum, 1997. 183 s. ISBN 80-85121-89-1.
- NOVOTNÁ, Věra. *Rodinné právo v novém občanském zákoníku. Právo a rodina*. Praha: Linde, 2014, 16. ročník (4/2014). ISSN 1212-866X.
- NOŽÍŘOVÁ, Jana. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Linde, 2012. 94 s. ISBN 978-80-86131-91-7.
- Občanský zákoník: Komentář. Svazek II (§ 655 až 975)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-457-6.
- PATTERSON, J.M.: Integrating family resilience and family stress theory. *Journal of Marriage and the Family*, 64, 2002, s. 349-360.
- Pěstounství je profese*. Vydání první. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2015. 39 s. ISBN 978-80-7421-115-7.
- PURVIS, Karyn B, David R. CROSS a Wendy Lyons SUNSHINE. *Dítě v nové rodině*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 252 s. ISBN 978-802-4745-350.
- QUENTIN, David. *Supporting Parents: Messages from Research*. London: Jessica Kingsley Publishers, 2004. 272 s. ISBN 1843102102.

RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurz občanského práva: instituty rodinného práva*. Praha: C. H. Beck, 1999, 227 s. ISBN 80-7179-182-2.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 181 s. ISBN 978-80-247-3006-6.

SMOLÍKOVÁ, Veronika. *Tradice pěstounské péče v českých zemích*. Ostrava: KEY Publishing, 2014. 77 s. ISBN 978-80-7418-218-1.

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základní práv a svobod jakou součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

VÁGNEROVÁ, Hana. *Psychický vývoj v náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o.s., 2012. 176 s. ISBN 978-80-87-87455-14-2.

VANČÁKOVÁ, Martina. *Dítě jiného etnika v náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o.s. 2011. 32 s. ISBN 978-80-87455-05-0.

VAŠTATKOVÁ, Jana. VYHNÁLKOVÁ Pavla. *Rodina a náhradní rodinná péče*. Vyd. Olomouc: Hanex, 2008. 79 s. ISBN 978-80-7409-013-4.

ÚZ č. 900. *Nový občanský zákoník 2014*, zákon č. 89/2012 Sb., Ostrava: Sagit, 2015. ISBN 978-80-7208-920-8.

ÚZ č. 1067. *Sociální zabezpečení 2015*. Ostrava: Sagit, 2015. ISBN 978-80-7488-095-7.

Zákon č. 256/1921 Sb., o ochraně dětí v cizí péči a dětí nemanželských, ve znění pozdějších předpisů.

Internetové zdroje

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ: *Ochrana práv dětí* [online].

[cit. 2017-08-31]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/4>

Metodické doporučení MPSV [online]. [cit. 2017-10-31]. Dostupné

z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/25820/2016_11260_priloha.pdf

Na cestě ke specializaci pěstounské péče [online]. Nadační fond J&T, 2015 [cit. 2017-

11-03]. Dostupné z: [http://www.knihovnanrp.cz/wp-](http://www.knihovnanrp.cz/wp-content/uploads/2017/03/publikace-189.pdf)

[content/uploads/2017/03/publikace-189.pdf](http://www.knihovnanrp.cz/wp-content/uploads/2017/03/publikace-189.pdf)

Spolek PRIDE-CZ [online]. [cit. 2017-12-01]. Dostupné z: <http://pride-cz.com/>

Úmluva o právech dítěte a související dokumenty [online]. Ministerstvo práce a

sociálních věcí ČR, 2016 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z:

https://www.mpsv.cz/files/clanky/29615/Umluva_o_pravech_ditete.pdf

Zákon o pěstounské péči. In: ročník 1973. Dostupné také z:

<http://www.zakony.cz/zakony/1973/1/zakon-50-1973-Sb-SB197350>

Zprostředkování náhradní rodinné péče [online]. [cit. 2017-07-19]. Dostupné

z: [https://www.kr-olomoucky.cz/zprostredkovani-nahradni-rodinne-pece-cl-](https://www.kr-olomoucky.cz/zprostredkovani-nahradni-rodinne-pece-cl-3226.html)

[3226.html](https://www.kr-olomoucky.cz/zprostredkovani-nahradni-rodinne-pece-cl-3226.html)

Seznam tabulek a grafů

Seznam tabulek

Tabulka 1: Příspěvek na úhradu potřeb dítěte, které je závislé na pomoci jiné osoby ...	29
Tabulka 2: Počet uzavřených žádostí k 31. 12. 2016, podaných v letech 2006-2015	34
Tabulka 3: Věk žadatelů	38
Tabulka 4: Rodinný stav	39
Tabulka 5: Náboženské vyznání	40
Tabulka 6: Vzdělání žadatelů	41
Tabulka 7: Výchovné zkušenosti	42
Tabulka 8: Charakter bydlení	43
Tabulka 9: Bezúhonnost žadatelů	44
Tabulka 10: Preference pohlaví	46
Tabulka 11: Preference etnického původu dítěte.....	47
Tabulka 12: Věk přijatého dítěte	48
Tabulka 13: Počet přijatých dětí	49

Seznam grafů

Graf 1: Znázornění pohlaví žadatelů o pěstounskou péči.....	37
Graf 2: Znázornění věku žadatelů o pěstounskou péči	38
Graf 3: Znázornění rodinného stavu žadatelů o pěstounskou péči	39
Graf 4: Znázornění poměru náboženského vyznání žadatelů o pěstounskou péči	40
Graf 5: Znázornění poměru úrovně dosaženého vzdělání žadatelů o pěstounskou péči	41
Graf 6: Znázornění výchovných zkušeností žadatelů o pěstounskou péči	42
Graf 7: Znázornění charakteru bydlení žadatelů o pěstounskou péči.....	43
Graf 8: Znázornění bezúhonnosti žadatelů	44
Graf 9: Preference pohlaví (údaj uvedený v žádosti v kolonce Představy o přijatém dítěti)	46
Graf 10: Údaj žadatelů o etnickém původu dítěte (v dotazníku údaj Představy o přijatém dítěti).....	47
Graf 11: Představa žadatelů o věku přijatého dítěte	48
Graf 12: Představa žadatelů o počtu přijatých dětí	49

Seznam příloh

Příloha 1 Žádost pro zájemce o náhradní rodinnou péči

Příloha 2 Dotazník pro zájemce o náhradní rodinnou péči

Příloha 1 Žádost pro zájemce o náhradní rodinnou péči

Tiskopis prosím vyplňte čitelně

podací razítko

Žádost o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli / pěstouny / pěstouny na přechodnou dobu

I. Žadatelka:

Příjmení:	Jméno ¹⁾ :	
Rodné příjmení ²⁾ :	Titul před jménem:	za jménem:
Rodné číslo ³⁾ :	Datum narození:	
Místo trvalého pobytu:	Obec:	Část obce: .....
	Ulice:	Č. p. ⁴⁾ : ..... Č. orient.: ..... PSČ: .....
Cizinec - adresa pobytu:	Obec:	Část obce: .....
	Ulice:	Č. p. ⁴⁾ : ..... Č. orient.: ..... PSČ: .....
Rodinný stav:	Telefon:	E-mail:

II. Žadatel:

Příjmení:	Jméno ¹⁾ :	
Rodné příjmení ²⁾ :	Titul před jménem:	za jménem:
Rodné číslo ³⁾ :	Datum narození:	
Místo trvalého pobytu:	Obec:	Část obce: .....
	Ulice:	Č. p. ⁴⁾ : ..... Č. orient.: ..... PSČ: .....
Cizinec - adresa pobytu:	Obec:	Část obce: .....
	Ulice:	Č. p. ⁴⁾ : ..... Č. orient.: ..... PSČ: .....
Rodinný stav:	Telefon:	E-mail:

Žádám o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se **osvojiteli / pěstouny / pěstouny na přechodnou dobu**^{*)}, v souladu s příslušnými ustanoveními zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

V případě osvojení, pokud krajský úřad nezprostředkuje osvojení do 3 let ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o zařazení do evidence žadatelů, **souhlasím – nesouhlasím**^{*)} s tím, aby tato Žádost byla postoupena Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí za účelem zařazení do evidence pro zprostředkování osvojení dětí z ciziny.

Žádám výlučně o osvojení z ciziny. Ano – Ne^{*)}

1) Uveďte všechna jména osoby.

2) Kolonku **Rodné příjmení** vyplňte pouze v případě, že se liší od příjmení.

3) Cizinci, pokud nemají v ČR přiděleno rodné číslo, uvedou v kolonce **Rodné číslo** v ČR datum narození ve tvaru den, měsíc, rok.

4) Pokud je místo čísla popisného přiděleno číslo evidenční, uveďte před číslem písmeno E.

*) Nehodící se škrtněte.

Příloha 2 Dotazník pro zájemce o náhradní rodinnou péči

**Dotazník k žádosti o zařazení do evidence žadatelů
vhodných stát se osvojiteli / pěstouny / pěstouny na přechodnou dobu**

ČÁST A – ÚDAJE O ŽADATELI/ŽADATELCE

I. OSOBNÍ ÚDAJE ŽADATELE/KY

Jméno a příjmení: Rodné příjmení:
Datum narození:
Státní příslušnost: Národnost:
Náboženské vyznání:
Jazyk/y používané v domácnosti:

Kontaktní údaje (pokud se liší od údajů uvedených v žádosti):

Adresa: Pobyť na adrese od:
Telefon: E-mail:

II. VZDĚLÁNÍ (uved'te název školy, vyučení, odborné zkoušky)

- základní
 vyučení – obor: .....
 středoškolské: .....
 vyšší odborné: .....
 vysokoškolské: .....
Jiné odborné zkoušky: .....

**III. ZAMĚSTNÁNÍ (uved'te název zaměstnavatele a Vaše postavení v zaměstnání
max. 5 let zpět, pracovní dobu, vzdálenost od místa bydliště)**

.....
.....
.....
.....
.....

IV. ZÁJMY

.....
.....
.....
.....

V. ZKUŠENOSTI S PÉČÍ O DĚTI

Věnoval/a jste se péči o děti
- v rámci výkonu zaměstnání? ano ne

Kde a jak:

.....
.....
.....
.....

- v rámci dobrovolné činnosti? ano ne

Kde a jak:

.....
.....
.....
.....

- jinde? ano ne

Kde a jak:

.....
.....
.....
.....

VI. ZDRAVOTNÍ STAV

Léčíte se s nějakým onemocněním? ano ne

Jakým:

.....
.....

Máte nějaké zdravotní obtíže a omezení (alergie, astma...)?

ano ne

Jaké:

.....
.....

Užíváte trvale léky?:

ano ne

Jaké:

.....

Docházíte k odbornému lékaři ano; jaké odbornosti ..... ne

ZDRAVOTNÍ STAV

Vyskytlo se ve Vaší rodině (rodiče, sourozenci, děti) nějaké dědičné nebo závažné onemocnění?

ano   ne

Jaké: .....

Jaká závažnější onemocnění jste prodělal/a Vy?:

.....

Utrpěl/a jste nějaký závažný úraz?:

ano   ne

Kdy a jaký: .....

Zůstaly Vám nějaké následky?:

ano   ne

Jaké: .....

Byl/a jste někdy hospitalizován/a pro duševní onemocnění?

ano   ne

S jakým onemocněním: .....

.....

Byl/a jste vyšetřen/a nebo ambulantně léčen/a u neurologa, psychiatra či psychologa?

ano   ne

S jakým onemocněním: .....

.....

Pobíráte plný nebo částečný invalidní důchod?:

ČID   ID   ne

Dg.: .....

.....

Léčil/a jste se s nějakou závislostí (drogovou, alkoholovou, hráčskou, jinou): ano   ne

Kdy a s čím: .....

.....

.....

Cítíte se z Vašeho pohledu zdrav/a?

ano

ne – proč: .....

VII. RODIČE

Matka:

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Zemřela v roce:

Příčina úmrtí: .....

Otec:

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Zemřel v roce:

Příčina úmrtí: .....

Sourozenci:

ano

Kolik:

Kolikátý/á jste v pořadí:

ne

Věk, pohlaví:

VIII. PARTNERSKÝ VZTAH

Manžel/ka, partner/ka

Jméno a příjmení:

Rodné příjmení:

Datum narození:

Datum uzavření sňatku:

Délka známosti před sňatkem:

Délka společného soužití před sňatkem:

Pořadí manželství:

Jste rozvedený/á:

Kolikrát:

V roce:

Kdo podával návrh na rozvod?

vy

bývalý/á manžel/ka

Důvod: .....

Děti z předchozích manželství:

ano

Kolik:

ne

Jste s dětmi v kontaktu?

ano

Jak často:

ne

ČÁST B – ÚDAJE O DĚTECH (vyplní žadatelé společně)

DĚTI i dospělí žijící mimo rodinu

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

- dítě ze současného vztahu   dítě partnera   dítě partnerky
 osvojené v roce .....   v jiné formě náhradní rodinné péče od roku .....

V případě, že s vámi dítě již nežije, kdy odešlo? .....

Kam? .....

Zdravotní stav:

- dobrý   jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.)

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

- dítě ze současného vztahu   dítě partnera   dítě partnerky
 osvojené v roce .....   v jiné formě náhradní rodinné péče od roku .....

V případě, že s vámi dítě již nežije, kdy odešlo? .....

Kam? .....

Zdravotní stav:

- dobrý   jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.)

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

- dítě ze současného vztahu   dítě partnera   dítě partnerky
 osvojené v roce .....   v jiné formě náhradní rodinné péče od roku .....

V případě, že s vámi dítě již nežije, kdy odešlo? .....

Kam? .....

Zdravotní stav:

- dobrý   jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.)

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

- dítě ze současného vztahu   dítě partnera   dítě partnerky
 osvojené v roce .....   v jiné formě náhradní rodinné péče od roku .....

V případě, že s vámi dítě již nežije, kdy odešlo? .....

Kam? .....

Zdravotní stav:

- dobrý   jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.)

ČÁST C – ÚDAJE O DOMÁCNOSTI (vyplní žadatelé společně)

I. BYTOVÉ POMĚRY

Žijete v: rodinném domě v bytě

o velikosti (uved'te rozlohu i počet místností): .....

Dům/byt, ve kterém žijete? je ve Vašem osobním vlastnictví
 užíváte na základě nájemní smlouvy
 užíváte na základě podnájemní smlouvy
 užíváte na základě jiného oprávnění, jakého?
.....

Máte zahradu? ano ne

Máte nějaké domácí zvíře? ano Jaké? .....
 ne

Bude mít přijaté dítě/děti vlastní pokoj? ano ne

Žije s Vaší rodinou (kromě dětí uvedených v další části) někdo ve společné domácnosti (kdo, proč, jak dlouho, jak se účastní Vašeho společného života..)?
.....
.....
.....
.....

II. LOKALITA

Jak byste charakterizovali lokalitu, ve které žijete? (samota, vesnice, historické centrum města, klidná vilová čtvrť apod.)
.....
.....
.....
.....

Občanská vybavenost:

Dostupnost mateřské školy:
.....
.....

Dostupnost základní školy:
.....
.....

Dostupnost dětského lékaře:
.....
.....
.....

III. FINANČNÍ SITUACE

Příjmy pravidelné:

- ano ve výši:
 ne

Příjmy nepravidelné, občasné:

- ano ve výši (obvykle za rok):
 ne

Dávky státní sociální podpory (rodičovský příspěvek, přídavek na dítě aj.):

- ano ve výši:

Jaké: .....

- ne

Dávky péstounské péče - odměna péstouna

- ano odměna péstouna ve výši:
 ne

Dávky sociální péče (dávky pro osoby se zdravotním postižením, dávky pomoci v hmotné nouzi, příspěvek na péči):

- ano ve výši:

Jaké: .....

- ne

Soudně určená vyživovací povinnost:

Příjem:

- ano ve výši:
 ne

Výdaj:

- ano ve výši:
 ne

Jiná platební povinnost: (úvěry, půjčky, exekuce atd.):

- ano ve výši:

Jaká:

.....

- ne

Souhlasím s tím, že orgány sociálně právní ochrany dětí, podléající se na zařazení do evidence žadatelů a na zprostředkování náhradní rodinné péče, jsou oprávněny zajišťovat další potřebné údaje zejména o tom, zda způsobem svého života budu zajišťovat pro dítě vhodné rodinné prostředí, a dále jsou oprávněny kdykoliv zjišťovat, zda nedošlo ke změně rozhodných skutečností uvedených ve spisové dokumentaci.

Dávám souhlas s uchováním a zpracováním osobních údajů a fotokopii osobních dokladů všemi orgány sociálně-právní ochrany, které se budou podílet na zařazení do evidence žadatelů a na zprostředkování náhradní rodinné péče (v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, v platném znění a zákona č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, v platném znění).

Souhlasím s účastí na odborné přípravě k přijetí dítěte do rodiny.

Formulář jsem převzal(a) z oficiálních webových stránek Ministerstva práce a sociálních věcí, nezměnil(a) jsem na něm žádné pevné texty, pouze jsem pravdivě vyplnil(a) kolonky určené k vyplňování.

V _____ dne . . 20

podpis žadatelky

V _____ dne . . 20

podpis žadatele

K žádosti prosím doložte:

- občan ČR - doklad o státním občanství
- cizinec – doklad o povolení k trvalému pobytu na území ČR nebo o nepřetržitém přechodném pobytu na území ČR po dobu nejméně 365 dnů podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území ČR
- občan ČR - opis z evidence Rejstříku trestů – vyžádá obecní úřad s rozšířenou působností
- cizinec - doklad obdobný opisu z evidence Rejstříku trestů vydaný ve státech, ve kterých se žadatel zdržoval nepřetržitě déle než 3 měsíce v době od dovršení patnáctého roku věku do podání žádosti – doloží žadatel
- zpráva o zdravotním stavu praktického lékaře předložena žadatelem
- dotazník obsahující další osobní údaje žadatele, údaje o ekonomických a sociálních poměrech, údaje o osobách žijících v domácnosti žadatele, představy o dítěti